

2019

Statushouders in Beverwijk

Onderzoek

Rekenkamercommissie Beverwijk

18 maart 2020

1. Inhoudsopgave

1.	Algemeen	3
1.1.	Inleiding	3
1.2.	Vraagstelling	3
1.3.	Onderzoeksverantwoording	4
	<i>Portret van een statushouder</i>	5
2.	Samenvatting, beantwoording onderzoeksvraag, conclusies en aanbevelingen	7
2.1.	Samenvatting en beantwoording van de onderzoeksvraag	7
2.2.	Conclusie, aandachtspunten en aanbevelingen	8
	<i>Portret van een statushouder</i>	10
3.	Wet- en regelgeving	11
3.1.	De veranderingen in de Wet inburgering	11
3.2.	De taaleis	13
	<i>Portret van een statushouder</i>	14
4.	Statushouders in Beverwijk	16
4.1.	Huisvesting	17
	<i>Portret van twee statushouders</i>	20
4.2.	Maatschappelijke begeleiding: de veranderingen	21
4.3.	Maatschappelijke begeleiding van statushouders in 2017 en 2018	21
4.3.1.	Het Intensief Taal- en Oriëntatieprogramma en Participatieverklaringstraject 2017 en 2018	22
4.3.2.	Het spreekuur als onderdeel van de maatschappelijke begeleiding	24
4.4.	Pilot Carrousel Integrale Inburgering 2019	24
4.4.1.	Brede intake	26
4.4.2.	Plan Inburgering en Participatie - PIP	26
4.4.3.	Coaching bij meedoen	26
4.4.4.	Individuele maatschappelijke begeleiding	26
4.4.5.	Ontzorgen	27
4.4.6.	De 3 leerroutes nieuwe stijl	27
4.5.	Nazorg: Extra inloopspreekuur	27
4.6.	Deelname aan de maatschappij	27
4.6.1.	Naar werk	28
4.6.2.	Naar sociale activering: programma SWB naar vrijwilligerswerk	29
4.6.3.	Naar sociale activering : programma "Meedoen" van INOVA	29
4.6.4.	Naar een opleiding	30
4.7.	Participatiewet: Werk en inkomen	30
4.8.	Onderwijs, gezondheid, zorg en welzijn	31
4.9.	Samenwerking van de verschillende Beverwijkse instellingen	32
5.	Financiën	35

Bijlage 1 Documenten en gesprekken	37
Bijlage 2 Inburgering tot 2018	40
Bijlage 3 Uit Evaluatie Intensief Taal- en Oriëntatieprogramma 2018	41
Bijlage 4 Aanleiding voor programma Meedoen van INOVA	44
Bijlage 5 Stand van zaken pilotproject statushouders SWB	46
Bijlage 6 Het proces integratie statushouder	47

Colofon

Rekenkamercommissie Beverwijk

Marloes van Rijswijk, voorzitter

Caner Duman, extern lid

Mark van Hesteren, extern lid

Jaqueline Dorenbos, raadslid

Maartje van Vliet, raadslid

Linda Maasdijk, onderzoeker en secretaris

Beverwijk, 18 maart 2020

1. Algemeen

1.1. Inleiding

De gemeente heeft de wettelijke verplichting om statushouders te huisvesten en maatschappelijke begeleiding aan te bieden.

Met dit onderzoek wil de rekenkamercommissie de gemeenteraad inzicht bieden in de integratie van statushouders in Beverwijk. Dit doet zij aan de hand van de volgende vragen.

Welk beleid heeft de gemeente Beverwijk over de integratie van statushouders geformuleerd? Hoe wordt het beleid uitgevoerd en door wie? Hoe effectief en efficiënt is de uitvoering van het beleid?

Statushouders hebben de aandacht van college en gemeenteraad. De gemeenteraad heeft de afgelopen jaren 2 moties aangenomen over vluchtelingen¹. Het college heeft de gemeenteraad in 2015 en 2016, in de tijd dat er een grote toename van asielzoekers was, regelmatig geïnformeerd over de stand van zaken met betrekking tot de actuele landelijke, regionale en lokale ontwikkelingen met betrekking tot opvang van vluchtelingen en statushouders². De raad is verschillende keren schriftelijk geïnformeerd over de voortgang van de moties.

Ook in de Programmabegroting 2019 is aandacht voor statushouders. De gemeenteraad verwacht van mensen die “...als statushouders hier wonen, dat zij zelf initiatieven ondernemen en er alles aan doen om (weer) in het arbeidsproces te komen en zelf een inkomen te verdienen. Vanzelfsprekend helpt de gemeente deze mensen met hulp op maat om aan de slag te gaan.”

Collegeprogramma 2018-2022

Een betaalde baan is de beste garantie op een zelfstandig en financieel onafhankelijk bestaan. Als een reguliere baan (nog) niet mogelijk is en er geen andere voorzieningen beschikbaar zijn, biedt de gemeente (tijdelijke) inkomensondersteuning. Van inwoners die gemeentelijke bijstand ontvangen of die als statushouder hier wonen, verwachten we dat zij zich inspinnen en zelf initiatief nemen om aan het werk te komen en zelf een inkomen te verdienen. Inwoners die door langdurige werkloosheid of om andere redenen geen baan kunnen vinden, bieden we ondersteuning bij re-integratie.

1.2. Vraagstelling

De rekenkamercommissie stelt de volgende onderzoeksvraag:

“Welk beleid heeft de gemeente Beverwijk voor de integratie van statushouders en wordt dit beleid rechtmatig, doelmatig en doeltreffend uitgevoerd?”

Om de onderzoeksvraag te beantwoorden zijn de volgende deelvragen geformuleerd:

- Welk beleid voor huisvesting, inburgering en participatie heeft de gemeente rondom statushouders geformuleerd? Wat is de achterliggende wetgeving en hoe is de wetgeving geïmplementeerd?
- Door wie wordt het beleid uitgevoerd³? Welke rol heeft de gemeente bij de uitvoering? Wie bepaalt de prioritering met betrekking tot woningtoewijzing?

¹ . Op 12 november 2015 de motie “opvang vluchtelingen” en op 6 juli 2017 bij de voorjaarsnota 2017, de motie “statushouders aan het werk”.

² Het college heeft de raad per brief geïnformeerd over de stand van zaken op 1 oktober 2015 (UIT-15-18640), 2 november 2015 (UIT-15-18640), 17 november 2015 (UIT-15-18849), 14 december 2015 (UIT-15-19523), 9 februari 2016 (UIT-16-20433), 21 april 2016 (UIT-16-21656), 6 juli (UIT-16-23620), 12 oktober (UIT-16-24981).

³ Met uitvoerders wordt bedoeld: woningcorporaties, welzijnsinstellingen, IJmond werkt enzovoort.

- Heeft de gemeente specifiek budgetten beschikbaar gesteld voor de uitvoering van het beleid rond statushouders?
- Hoe is de samenwerking tussen de gemeente en de uitvoerders vorm gegeven en hoe wordt die ervaren door de gemeente, de uitvoerders en de statushouders zelf?

1.3. Onderzoeksverantwoording

Dit onderzoek gaat over statushouders. Een statushouder is iemand die de hele asielprocedure heeft doorlopen en vervolgens een verblijfsvergunning heeft gekregen voor vijf jaar.

Het onderzoek is afgebakend van 2015 tot oktober 2019. Voor het onderzoek zijn de relevante documenten bestudeerd en geanalyseerd. Een overzicht van de documenten staat in bijlage 1. Daarnaast zijn gesprekken gevoerd met de relevante spelers. In bijlage 1 staat ook een overzicht van de geïnterviewde personen. De geïnterviewden hebben kunnen reageren op hun aandeel in het onderzoek en hun reactie is verwerkt.

Het conceptrapport is aan de gemeentesecretaris aangeboden voor een feitencheck. De ambtelijke opmerkingen zijn daarna verwerkt in het rapport.

Vijf statushouders hebben hun medewerking verleend aan dit rapport. Daar is de rekenkamercommissie heel blij mee, omdat hun ervaringen veel inzicht geven over het integratieproces. Hun portretten staan op verschillende plaatsen in het rapport.

Portret van een statushouder

Shervan heeft een Koerdische achtergrond en is 33 jaar oud. Ze komt uit een kleine plaats in het Noorden van Syrië. Ze is Koerd, woont sinds 2016 in Beverwijk en spreekt uitstekend Nederlands. Nederlands lezen is geen probleem voor haar. Naast Arabisch spreekt ze uitstekend Turks. Ze is getrouwd en heeft drie kinderen: een meisje en twee jongens. In Syrië hadden ze het goed. Werk, een fijn huis, een auto en een goed inkomen. Vanwege de oorlog en ISIS is ze naar Turkije gevlucht. Ze zijn met de auto de grens overgestoken en hebben op hun vlucht naar Turkije alles in Syrië achtergelaten. In Turkije hadden ze hun kleren en enkele sieraden. Ze hebben geprobeerd om een huis te zoeken maar Syriërs waren niet echt welkom. Uiteindelijk lukte het om een huis te huren en om een baan te vinden. De sieraden zijn in de loop van de jaren verkocht om in Turkije te kunnen leven maar ook om medicijnen te kopen. Na 10 maanden hebben ze toch besloten om naar Nederland te vluchten omdat haar zoontje een chronische aandoening heeft waarvoor hij in Turkije niet behandeld kon worden, omdat er alleen heel dure medicijnen voor haar kind waren. Ze hebben sieraden, die nog over waren, verkocht voor een plaats in een plastic boot naar Europa. Haar broer en zus zijn ook meegegaan. Haar ouders zijn later in het kader van gezinshereniging ook naar Nederland gekomen. Als ze toen had geweten hoe verschrikkelijk deze reis was en wat dat voor haar kinderen betekende, had ze misschien wel een andere keuze gemaakt. Eerst heeft ze 6 maanden in Budel gewoond waar de familie een kamer van 20 m² had voor de hele familie op een voormalig kazerneterrein. Daar kregen ze geen Nederlandse les, hoefden niet zelf te koken of het huishouden te doen. De vluchtelingen onderling spraken Arabisch. Er was geen contact met Nederlanders. Daarna zijn ze naar Luttelgeest gegaan. Het was beter dan Budel omdat ze hier een eigen huisje hadden en zelf konden koken. Haar zusje is iets ouder, wilde studeren en heeft woonruimte in Amsterdam gekregen. Uiteindelijk is Shervan met haar familie en haar broertje in Beverwijk geplaatst, omdat haar zoontje behandeld wordt in het AMC. Shervan stond erop dat haar broertje bij haar bleef, omdat hij toen pas 13 jaar was. De stichting Nidos heeft haar daar heel goed bij geholpen. Ze was ook blij met hun contactpersoon die maandelijks kwam vragen hoe het met haar broertje ging en wat hij eventueel nodig had. Ze heeft nog steeds contact met deze vrouw.

De eerste dagen in Beverwijk waren moeilijk. In het AZC werd alles voor je geregeld en nu moesten ze het zelf doen. Ze spraken de taal niet. Gelukkig was er een Turkse buurvrouw, die heeft haar de eerste dag meteen een maaltijd heeft gebracht. Ze voelde zich gezien en welkom. Er was nu ook iemand aan wie ze vragen kon stellen en die haar op weg hielp in de nieuwe buurt. Van INOVA heeft ze weinig

ondersteuning gehad.⁴ Ze weet nu, gelukkig, alles over Beverwijk. En als ze ziet dat iemand hulp nodig heeft, dan helpt ze nieuwe mensen graag.

Haar ouders zijn in het kader van gezinshereniging met haar broertje ook naar Beverwijk gekomen. Nidos heeft daar heel goed bij geholpen. Ook haar andere broers en zussen zijn inmiddels in Nederland. Iedereen gaat naar school en dat vinden ze fijn omdat ze daar ook contact hebben met andere mensen.

Het leren van de Nederlandse taal is niet voor iedereen even eenvoudig. Haar moeder kent al veel woorden en kan in een winkel aangeven wat ze wil hebben. Shervan is na 8 maanden van school gegaan, omdat ze het niet kon combineren met de zorg voor haar kinderen en familie. Ze heeft de taal met boeken, veel spreken, lezen en YouTube geleerd. Haar man vindt Nederlands heel lastig. Ze vindt dat hij onvoldoende door Edinavo is geholpen. Hij spreekt de taal nog steeds niet goed. Ze willen allemaal, maar de een lukt het beter dan de ander. Shervan heeft staatsexamen Nederlands programma 1 als tweede taal gedaan en is in een keer geslaagd. Ze onderstreept dat het spreken van de taal heel belangrijk is om in Nederland te kunnen werken en meedoen in de maatschappij. Taal is het probleem. Voor de rest is alles prima.

Shervan stond in Syrië voor de klas. Ze zou ook in Syrië het liefst apotheker worden, maar de opleiding daarvoor was te duur. Daarom heeft ze toen voor een opleiding filosofie gekozen die ze niet heeft afgemaakt, omdat ze trouwde en zwanger werd. Ze werkt nu in het magazijn van Etos. Het is zwaar maar ze wil werken. Ze heeft zich ingeschreven bij IJmond Werkt! omdat ze lichamelijk minder zwaar werk zou willen doen, bijvoorbeeld bij de Hema of bij een apotheker. Als ze alles op de rit heeft zou ze graag een opleiding voor apothekersassistent volgen.

⁴ Shervan is in 2016 in Beverwijk komen wonen. In 2016 was er nog sprake van een zeer basale maatschappelijke ondersteuning. Dit is later veranderd.

2. Samenvatting, beantwoording onderzoeksvraag, conclusies en aanbevelingen

2.1. Samenvatting en beantwoording van de onderzoeksvraag

De centrale onderzoeksvraag is:

“Welk beleid heeft de gemeente Beverwijk voor de integratie van statushouders en wordt dit beleid rechtmatig, doelmatig en doeltreffend uitgevoerd?”

Om deze onderzoeksvraag te beantwoorden zijn deelvragen geformuleerd. In de hoofdstukken 3, 4 en 5 zijn de deelvragen uitgewerkt. In hoofdstuk 3 is ingegaan op wet- en regelgeving. In hoofdstuk 4 staat hoe de wetgeving is uitgewerkt in Beverwijk en in hoofdstuk wordt ingegaan op de financiën. Als aanvulling op alle feiten en bevindingen staan in het rapport vier portretten van statushouders.

Samenvatting en beantwoording centrale onderzoeksvraag

De rijksoverheid heeft, met betrekking tot statushouders, aparte wetgeving vastgesteld

- De Huisvestingswet 2014 zegt dat de gemeente statushouders moeten huisvesten. De overheid bepaalt hoeveel statushouders de gemeente moet huisvesten (de taakstelling). Iedere statushouder moet binnen 12 weken woonruimte krijgen. Het college heeft met de Beverwijkse corporaties prestatieafspraken gemaakt: Maximaal 20% van de vrijgekomen sociale huurwoningen is bestemd voor statushouders. Dit is tot op heden toereikend geweest.
- De Wet inburgering 2017 beschrijft waaraan statushouders en waaraan de gemeente zich moet houden.
 - Iedere statushouder is verplicht om een inburgeringscursus te volgen die binnen drie jaar moet zijn afgerond. Het participatieverklaringstraject is de eerste fase en moet binnen een jaar zijn afgerond. De inburgeringscursus moet door de statushouders zelf worden betaald. Daarvoor kunnen ze een lening afsluiten.
 - De gemeente is verplicht om maatschappelijke begeleiding aan te bieden aan statushouders. Beverwijk heeft INOVA aangewezen om deze begeleiding te verzorgen. INOVA krijgt daarvoor subsidie. Statushouders krijgen als ze in Beverwijk komen vanaf de eerste dag individuele begeleiding van vrijwilligers van INOVA bij het inschrijven in de gemeente, het afsluiten van een ziektekostenverzekering, het ondertekenen van het huurcontract en dergelijke.
 - Het collectieve deel van de maatschappelijke begeleiding is uitgewerkt in een taal en participatie programma dat door INOVA is ontwikkeld in samenwerking met de maatschappelijke partners en de gemeente.
 - In 2020 gaat de Wet inburgering op de schop. De gemeenten krijgen in de nieuwe wet de regie op de inburgering. Ze worden ook verantwoordelijk voor de inburgeringscursus. Beverwijk is, in aanloop van de wetwijziging gestart met een pilot maatschappelijke begeleiding “nieuwe stijl” die ook door INOVA wordt uitgevoerd.
- Voor statushouders met een uitkering is de Participatiewet van toepassing.
 - Beverwijk heeft subsidie beschikbaar gesteld voor verschillende projecten die speciaal ontwikkeld zijn om statushouders aan werk of vrijwilligerswerk te helpen of uit hun isolement te halen.

Wordt het beleid doelmatig en doeltreffend uitgevoerd?

- Alle statushouders zijn gehuisvest.
- Ieder statushouder krijgt bij aankomst een uitkering. De helft van de statushouders is inmiddels uitgestroomd uit de uitkering.
- Een deel van de statushouders is analfabeet en weinig leerbaar: Dit betekent dat, ondanks de eigen inzet en de inzet van de gemeente, de statushouders de taal niet machtig worden. De groep statushouders die leerbaar en al opgeleid was, redden zich beter in het Engels of in het Nederlands.
- De gemeente krijgt van de rijksoverheid voor iedere statushouder € 2370,-- om de maatschappelijke begeleiding te bekostigen. In 2018 kreeg de gemeente € 50.750,-- ESF subsidie voor het project Statushouders aan het werk. De gemeente heeft, naast personeelslasten, in 2018 € 284.784.79 aan subsidies verstrekt. De subsidies komen ten laste van het budget Programma Sociaal domein. De subsidieaanvragen, de subsidieverstrekking en de subsidieverantwoording is conform de subsidieverordening Beverwijk.

2.2. Conclusie, aandachtspunten en aanbevelingen

Conclusie

Beverwijk voert het rijksbeleid uit. Daarbij heeft de gemeente gekozen om de maatschappelijke partners zoals Stichting Welzijn Beverwijk, Socius en IJmond Werkt! nauw te betrekken bij de maatschappelijke begeleiding. Dit werkt goed. In andere gemeenten worden de maatschappelijke partners vaak niet op deze wijze betrokken. De gemeente zet extra in om statushouders naar werk of vrijwilligerswerk te begeleiden. Dit wordt door statushouders gewaardeerd.

Aandachtspunten

De verschillende maatschappelijke partners, INOVA maar ook het sociaal team werken over het algemeen en in goed overleg samen. Daarbij begeeft men zich inhoudelijk soms "op elkaars terrein", zonder dat de kennis in alle gevallen up to date is. Dit leidt tot enige wroeging en rolonduidelijkheid. In overleg met en in opdracht van de gemeente is een betere afstemming tussen de uitvoerders wenselijk en mogelijk.

De gemeente heeft geen invloed op het aantal statushouders dat aan de gemeente wordt toegewezen. In 2016 en 2017 had Beverwijk te maken met een grote groep statushouders. De afspraken over maatschappelijke begeleiding en huisvesting waren geënt op deze aantallen. In 2018 en 2019 was het aantal statushouders ongeveer 18 % van de jaren daarvoor. Dit betekent dat maatschappelijke organisaties flexibel met hun programma's en fte's moeten kunnen inspelen op veranderende omstandigheden. In 2016 en 2017 zijn er bijvoorbeeld veel vrijwilligers ingezet, in 2018 en 2019 veel minder. De instanties kunnen niet anders als reactief op deze golfbeweging werken en zijn daarmee altijd te laat. Vacatures, ook voor vrijwilligers, moeten worden uitgezet en invulling kost tijd. En het is niet altijd mogelijk om op korte termijn weer van (betaald) personeel afscheid te nemen.

Uit de gesprekken blijkt dat een deel van de statushouders vrij snel problematische schulden opbouwt of opgebouwd heeft. Hier is aandacht voor in de verschillende gemeentelijke programma's. De reden is dat het bedrag dat men hier ontvangt, in het land van herkomst een grote som geld is. De waarde van het geld is nog onbekend. Daarnaast wordt door statushouders ook geld overgemaakt naar het land van herkomst. Na 2020 wil de regering voor een bepaalde periode de vaste lasten inhouden en direct betalen aan corporatie en nutsbedrijven.

Statushouders worden als ze komen, gehuisvest in sociale woningbouw. De sociale woningbouw is geconcentreerd in enkele wijken. Sociale woningbouw is, conform rijksbeleid, alleen nog toegankelijk

voor mensen met de laagste inkomens en mensen met voorrang. Bij ongewijzigd rijks beleid zullen deze wijken steeds vaker te maken krijgen met een bevolkingssamenstelling waar armoede, werkloosheid, en de daaraan gekoppelde sociale problematiek relatief vaker voorkomt dan in andere wijken. Daarnaast is er het feit dat er op dit moment mensen uit 180 landen met verschillende culturele achtergronden in Nederland leven.

Uitvoerders geven aan dat wennen aan en leven in de Nederlandse samenleving voor sommige statushouders ingewikkelder is dan ze eerder hadden bedacht. Zeden en gewoonten zijn anders dan het land van herkomst. De gemeente zet, met INOVA, in op extra ondersteuning voor deze groep.

Er wordt door de verschillende uitvoerders zoals INOVA en het sociaal team bij een deel van de statushouders psychosociale problematiek geconstateerd wat vaak samenhangt met het “vluchteling” zijn.

Statushouders raken uit beeld bij de gemeente als ze geen directe bemoeienis met de gemeente meer hebben. Psychisch sociale problemen of multiproblematiek moeten dan onderkent worden door scholen, werkgevers, huisartsen e.d. Voor deze problematiek is in principe het reguliere aanbod aan welzijn en gezondheidszorg. Hierin verschilt de statushouder niet van andere “Beverwijkers”. De vraag is of het aanbod toereikend is voor de specifieke problematiek van statushouders. Deze vraag is nog onbeantwoord.

Aanbevelingen

Zorg dat onder gemeentelijke regie een gesprek wordt georganiseerd met INOVA, het sociaal team, Socius en SWB om te komen tot een inhoudelijke afbakening van de verschillende werkterreinen, met respect voor ieders inzet, kennis en kunde. Kijk daarbij ook waar de organisaties elkaar kunnen aanvullen en versterken.

Het signaleren van psychosociale problematiek bij statushouders vraagt mogelijk een andere aanpak dan sociale psychosociale problematiek bij andere Beverwijkers. Ga hierover in gesprek met de deskundigen en kijk waar de gemeente hierin kan ondersteunen.

Portret van een statushouder

Amir, is 21 jaar oud en afkomstig uit Damascus, Syrië. Amir woont met zijn moeder sinds 2017 in Beverwijk. Hij spreekt uitstekend Engels en doet op dit moment zijn inburgeringsexamen via de Universiteit van Amsterdam. In Damascus volgde hij de middelbare school, maar hij heeft zijn opleiding niet kunnen afronden. Hij had nog geen idee wat hij later zou gaan doen. Misschien wel hetzelfde als verschillende familieleden: architect worden. Of niet.*

Hij ziet dat Nederland hem kansen en mogelijkheden biedt. Omdat hij goed Engels spreekt, is er niet altijd noodzaak om zich in het Nederlands uit te drukken. Hij weet nog niet welke studie hij hierna wil gaan volgen. Wel weet hij dat hij dan graag in Amsterdam wil wonen. Hij vindt Beverwijk een stad voor oude mensen en hij zou graag meer jonge mensen in Beverwijk willen leren kennen. Hij constateert dat er veel migranten bij hem in de buurt wonen en hij heeft soms het idee dat er meer migranten zijn dan Nederlandse mensen.

De eerste twee jaren verliepen goed. Hoewel de Nederlandse taal een probleem vormt. Nu focust hij op de taal. Hij ging indertijd niet naar het programma dat INOVA aanbood. Zijn contact met de contactpersoon van de gemeente is zeer positief. Ze geeft tijd die nodig is, er is geen druk, maar tegelijk geeft ze richting en legt keuzes voor. Dit heeft hem echt geholpen.

Bij het inburgeren zou er, wat Amir betreft, meer contact moeten zijn met Nederlandse mensen. Events zijn daarvoor een goed middel. Culturele evenementen voor jonge mensen waar jonge statushouders ook naar toe gaan. Voor jonge mensen zou je cursussen of activiteiten moeten organiseren met andere jonge mensen.

** De naam Amir is gefingeerd.*

3. Wet- en regelgeving

In dit hoofdstuk wordt ingegaan op de wet- en regelgeving en vervolgens hoe dit is uitgewerkt in Beverwijk.

Voor de integratie van statushouders is de volgende, specifieke wet- en regelgeving van toepassing.

Wetgeving verplicht gemeenten om statushouders te huisvesten en maatschappelijke begeleiding aan te bieden. De Wet taaleis is inmiddels uitgewerkt in de Participatiewet⁵. In de wetgeving wordt gesproken over inburgeraars. Alle immigranten, dus niet alleen statushouders moeten verplicht inburgeren.

3.1. De veranderingen in de Wet inburgering

Wet- en regelgeving is in de afgelopen jaren verschillende keren veranderd.

1998-2016

- Van 1998-2006 was de Wet inburgering nieuwkomers van kracht. In 2007 is de Wi2007 in samenhang met de Wet inburgering buitenland (Wib) ingevoerd. De inburgeringscursus werd door de gemeente uitgezocht en betaald.
- In 2013 wordt de wet gewijzigd. In de Wet inburgering 2013 is vastgelegd dat nieuwe nieuwkomers zelf verantwoordelijk zijn voor hun inburgering. Ze kunnen daarvoor een lening krijgen via DUO. De gemeente is wettelijk verplicht om maatschappelijke begeleiding aan te bieden. Statushouders die verplicht moeten inburgeren krijgen een brief van DUO. De inburgeraar moet binnen 3 jaar slagen voor de onderdelen van het inburgeringsexamen. De kosten voor de inburgeringscursus van circa € 5.000 moeten ze zelf dragen. De lening die het rijk hiervoor beschikbaar stelt, moet de statushouder zelf aanvragen bij Dienst Uitvoering Onderwijs (DUO).
- In 2015 was er een forse toename van het aantal statushouders. Dit leidde tot het Bestuursakkoord Verhoogde asielinstroom⁶. Het bestuursakkoord werd uitgewerkt in het Uitwerkingsakkoord Verhoogde asielinstroom van 28 april 2016⁷. Uiteindelijk werden de afspraken vastgelegd in Wet inburgering 2017.

⁵ Artikel 18b. Beheersing van de Nederlandse taal

⁶ Het is ondertekend door de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, de staatssecretaris van Veiligheid en Justitie, de voorzitter van de VNG, de minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid, de minister van Wonen en Rijksdienst en de staatssecretaris van Financiën. Over het akkoord is een ledenraadpleging geweest.

⁷ (https://vng.nl/files/vng/nieuws_attachments/2016/28042016uitwerkingsakkoord-verhoogde-asielinstroom.pdf).

2017-2020

Op 1 oktober 2017 is de Wet inburgering opnieuw gewijzigd. Belangrijkste wijziging is de invoering van het participatieverklaringstraject. De gemeente wordt daarvoor verantwoordelijk. Onderwerpen van het inburgeringsexamen zijn lezen, schrijven, luisteren, spreken, maatschappijkennis, kennis van de Nederlandse arbeidsmarkt. Het volgen van een participatieverklaringstraject is in deze wet vastgelegd.

Het participatieverklaringstraject is de eerste fase. Het traject moet binnen een jaar zijn afgerond. Ter afronding wordt een participatieverklaring, een landelijk uniform document ondertekend. De inburgeraar verklaart kennis genomen te hebben van de Nederlandse kernwaarden (vrijheid, gelijkwaardigheid en solidariteit) en deze te respecteren.

Scholen staan op www.ikwilinburgeren.nl. In Beverwijk is EDINOVA de enige school. De kosten voor de inburgeringscursus komen (nog steeds) voor rekening van de statushouder. Statushouders met een goede opleiding volgen de cursus ook wel aan de Universiteit van Amsterdam.

In de Wi2017 is vastgelegd dat gemeenten verplicht zijn maatschappelijke begeleiding aan te bieden aan statushouders en hun gezinsleden. Het participatieverklaringstraject voor statushouders wordt betaald uit de gelden voor de maatschappelijke begeleiding die gemeenten van het rijk krijgen.

Na 2020

De regering vindt dat het huidige inburgeringsstelsel niet meer voldoet. Minister Koolmees heeft aan de Tweede Kamer geschreven dat inburgeraars te lang doen over hun inburgering en het stelsel niet prikkelt om op het hoogst mogelijke niveau de Nederlandse taal te leren. Hij is van mening dat de verbinding met participatie onvoldoende wordt gemaakt, onder andere omdat nieuwkomers zich allereerst richten op hun inburgeringsplicht⁸.

De belangrijkste inhoudelijke wijzigingen zijn:

- Een brede intake: gemeenten nemen van iedere individuele inburgeraar een brede intake af, op basis waarvan een persoonlijk Plan Inburgering en Participatie (PIP) wordt opgesteld.
- Een verhoging van de basis taal uitsroom niveau B1
- Zelfredzaamheid als eindniveau voor analfabeten
- Een combinatie van inburgering en opleiding voor jongeren.

Daarnaast geldt dat:

- Gemeenten een sleutelpositie krijgen in de uitvoering van het stelsel.
- Het inburgeringsaanbod moet aansluiten op het PIP. Het aanbod omvat, naast een van de drie leerroutes, in ieder geval kennis van de Nederlandse maatschappij (KNM), oriëntatie op de Nederlandse arbeidsmarkt (ONA), het Participatieverklaringstraject (PVT) en de benodigde ondersteuning bij het zelfredzaam worden ten aanzien van de financiële huishouding (“ontzorgen”).

De Wet inburgering 2021 is nog *niet* vastgesteld. In de concept-wettekst staat dat gemeenten de regie op inburgering terugkrijgen. Ze krijgen er ook een aantal verplichtingen bij. Het nieuwe stelsel kan volgens minister Koolmees alleen een succes worden als het goed uitvoerbaar is. Het voornemen

⁸ 2019-0000024464 brief minister Koolmees aan Tweede Kamer

is om gemeenten structureel structureel 70 miljoen euro krijgen van het Rijk. Het geld is geormerkt voor dit doel. En met een effectieve uitvoering van de nieuwe wet kan een gemeente volgens de minister op termijn besparen op de kosten van bijstandsuitkeringen. Een deel van het inburgeringsbudget wordt in het voorstel verdeeld op basis van resultaten. Gemeenten met bovengemiddelde prestaties krijg relatief meer te besteden en degenen die slecht presteren minder⁹. De minister verwacht dat hiermee de 'effectiviteit van de uitvoering kan worden verhoogd'. Dat zou bijvoorbeeld haalbaar zijn door 'goede begeleiding van de inburgeraar en het inkopen van kwalitatief hoogwaardige leerroutes'. De nieuwe wet moet op 1 januari 2021 ingaan.

3.2. De taaleis

De Wet inburgering kent een taaleis. Onderdeel van het inburgeringsexamen is het spreken (en sinds juli 2019 ook luisteren en schrijven) van de Nederlandse taal.

Niet alle inburgeraars zijn in staat om het inburgeringsexamen te doen. Deze mensen kunnen een 'ontheffing wegens aantoonbaar geleverde inspanningen' aanvragen. De ontheffing kan worden aangevraagd als er een inburgeringscursus of een alfabetiseringscursus is gevolgd. Dienst Uitvoering Onderwijs (DUO) beslist of iemand ontheffing krijgt.

De Participatiewet kent ook een taaleis. De hoogte van de bijstandsuitkering is afhankelijk gesteld van het al dan niet beheersen van de Nederlandse taal (artikel 18b). Het college kan de bijstandsuitkering verlagen als een persoon de taal niet spreekt. Ook de Participatiewet kent uitzonderingen op deze regel. Mensen die zich bereid hebben verklaard te starten met het verwerven van de taal en daarin ook vorderingen maken, worden niet gekort. Mensen die elke vorm van verwijtbaarheid ontbreekt, worden ook niet gekort.

⁹ <https://www.gemeente.nu/sociaal/onderwijs/geld-voor-inburgering-op-basis-van-prestatie/>

Portret van een statushouder

Abeer, 53 jaar oud. Ze komt uit Damascus, Syrië en woont sinds 2014 in Beverwijk. Bij het gesprek is een tolk aanwezig. Ze spreekt maar enkele woorden Nederlands. Abeer vindt Nederland een fijn, goed en veilig land en daar is ze heel blij mee. Haar twee dochters van 23 en 33 wonen via gezinshereniging ook in Nederland. Ze is oma. Een dochter en een zoon wonen nog in Syrië. Voor haar zoon heeft ze 6 jaar geleden ook gezinshereniging aangevraagd, maar dat lukte niet, omdat hij geen paspoort had. Haar zoon is toen hij 18 werd militaire dienstplicht opgelegd, ook al is dit voor kinderen zonder ouders niet gebruikelijk. Omdat zijn moeder is gevlucht, is hem de plicht toch opgelegd. Volgens de Syrische wet mag een kind niet in dienst als hij geen ouders heeft. Nu is hij al 6 jaar ondergedoken, hij kan niet naar buiten en ze vreest voor zijn leven. Ze zou het niet erg vinden als hij in het leger zou gaan, maar het is algemeen bekend dat als kinderen van vluchtelingen het leger ingaan, ze vaak niet levend terugkeren. Een jaar geleden heeft ze bij vluchtelingenwerk opnieuw gezinshereniging aangevraagd, maar tot op heden heeft ze niets van Vluchtelingenwerk gehoord.

Ze wil heel graag de Nederlandse taal leren, omdat ze zich zelf wil kunnen redden en omdat ze graag contact wil met andere mensen. De manier waarop Nederlandse les gegeven werd, vond ze te ingewikkeld. Ze had graag les op kinderniveau gehad, omdat ze het idee heeft dat ze zich de taal dan makkelijker eigen gemaakt zou hebben. School ging ook niet goed, omdat ze zich steeds slechter kon concentreren vanwege de stress om haar kinderen. De stress zorgt ook voor de nodige lichamelijke problemen. Dit maakt haar weer minder mobiel. Desondanks wil ze vooruit kijken!

Terugkijkend had ze graag iemand gehad die haar letterlijk wegwijs kon maken in Beverwijk. De weg vinden was best lastig. En het OV is ook ingewikkeld. Had iemand haar maar in het begin uitgelegd hoe het OV in Nederland werkt.

Ze wil graag vrijwilligerswerk doen waar ze mensen ziet en spreekt om de taal te leren. Maar omdat ze de taal niet spreekt, krijgt ze vaak vrijwilligerswerk aangeboden waar ze niet met mensen in aanraking komt. Tijdens het gesprek valt de naam van Herbert van Stichting Welzijn Beverwijk. Ze spreekt met grote warmte over hem en voelt zich ook gehoord en gezien door hem.

Ze vindt het lastig om om hulp te vragen. Ze wil graag zelf haar eigen zaken regelen. Ze gebruikt bijvoorbeeld de vertaalapp om brieven te kunnen begrijpen. Naar afspraken gaat ze ook alleen omdat

ze vindt dat ze zich zelf moet kunnen redden. Vroeger had ze twee vrijwilligers van Vluchtelingenwerk Zaandam die haar hielpen maar die wil ze niet langer lastigvallen. Eigenlijk wil ze een vriend of een vriendin die kan helpen. Iemand die meegaat naar afspraken om te bevestigen dat ze goed begrepen heeft wat er gezegd is. Het maakt onzeker als je niet zeker weet of je alles goed begrepen hebt.

In overleg met haar contactpersoon bij de gemeente gaat Abeer nu weer een dag per week naar school. Maandag is ze vrij, dinsdag gaat ze naar INOVA, woensdag naar de bibliotheek om Nederlandse les te volgen, donderdag naar buurthuis Wijk en Duin en vrijdag gaat ze naar het taalcafé in Heemskerk. Ze vindt de invulling van haar week plezierig.

4. Statushouders in Beverwijk

Vanwege de grote instroom in 2015 heeft de Rijksoverheid een strikt toewijzingsbeleid ontwikkeld. De Rijksoverheid bepaalt elk half jaar het aantal statushouders dat gemeente moet huisvesten. Het Centraal Orgaan opvang asielzoekers (COA) koppelt vergunninghouders zo veel mogelijk aan gemeenten waar zij de beste kans hebben om goed te integreren. Dit gebeurt in overleg met de statushouder. Beverwijk heeft aanvullend huisvestingsbeleid voor statushouders ontwikkeld en daarover prestatieafspraken gemaakt met de corporaties.

Vanaf 2016 monitort het rijk intensief hoeveel statushouders iedere gemeente huisvest en of de gemeenten zich houden aan hun taakstelling. Het onderstaande overzicht geeft inzicht in de aantallen statushouders die in Beverwijk zijn komen wonen.

<i>Statushouders</i>	<i>Aantal</i>
Voor 2015	77
2015	9
2016	92
2017	91
2018	16
2019	16
Subtotaal	301
Na-reizigers	45
Totaal	346

Opgave gemeente juli 2019: uitsplitsing na-reizigers niet mogelijk

Wettelijk is bepaald dat de statushouders door de gemeente maatschappelijk begeleid moeten worden.

In Beverwijk is de begeleiding op de volgende wijze ingevuld.

- De individuele maatschappelijke begeleiding van de statushouder start na de dag van aankomst in Beverwijk.
- Het intensieve taal- en oriëntatieprogramma (TOV), inclusief het participatie verklaringstraject vanaf eind 2017. Deze begeleiding is gericht op participatie en integratie. Hiermee wordt invulling gegeven aan de wettelijk verplichte maatschappelijke begeleiding Wet inburgering 2017.

Het intensieve taal- en oriëntatieprogramma maakt sinds 1 januari 2019 deel uit van de Pilot carrousel.

- De extra begeleiding die door de gemeente in het kader van de Participatiewet wordt georganiseerd:
 - Project sociaal activeren statushouders en uitkeringsgerechtigden trede 1 en 2 vanaf 2018
 - Het project “sociaal activeren Meedoen” vanaf 2019
- De pilot Carrousel Integrale Inburgering vanaf voorjaar 2019. De werkwijze in de pilot is geënt op de verwachte wetswijziging Wet inburgering 2020.

4.1. Huisvesting

Vanaf 2015 was er landelijk een grote toename van asielzoekers. Daarvoor werd toen het Bestuursakkoord 2015 opgesteld en ondertekend. De grote instroom leidde tot een toename van statushouders in Beverwijk 2016 en 2017. In 2018 en 2019 nam het aantal asielzoekers af en daarmee ook het aantal in Beverwijk te huisvesten statushouders.

De gemeente is verplicht, conform de Huisvestingswet 2014, statushouders die door het COA zijn toegewezen binnen 12 weken te huisvesten¹⁰.

In de onderstaande tabel staat de taakstelling te huisvesten statushouders vanaf juni 2018.

<i>Peildatum</i>	<i>Taakstelling</i>	<i>Cumulatieve taakstelling met aftrek gerealiseerd</i>	<i>Gerealiseerd</i>	<i>Nog beschikbaar te stellen</i>
1-6-2018	31	31	31	0
1-12-2018	26	26	0	26
1-1-2019	26	26	6	20
1-3-2019	19	39	4	35
3-4-2019	14	34	12	22
2 ^e helft 2019	14			

Overzicht aantallen toegewezen en gehuisveste statushouders (Uit overzichten Rijk) .

De gemeente kan zelf bepalen of mensen met een verblijfsvergunning voorrang bij urgentie hebben. De gemeente Beverwijk heeft in de Huisvestingsverordening Zuid-Kennemerland / IJmond Beverwijk 2017 het volgende bepaald:

- Artikel 9.2 Bij het verlenen van een huisvestingsvergunning wordt voorrang gegeven aan inwoners voor wie de voorziening in de behoefte aan woonruimte dringend noodzakelijk is. In dat geval kunnen burgemeester en wethouders een schriftelijke urgentieverklaring verlenen.
- Artikel 9.3 Tot de woningzoekenden bedoeld in het tweede lid behoort de woningzoekende uit artikel 12, derde lid van de wet én vergunninghouders die gelet op de in artikel 28 van de wet genoemde taakstelling gehuisvest moeten worden.

Artikel 28 van de Huisvestingswet
Burgemeester en wethouders dragen zorg voor de voorziening in de huisvesting van vergunninghouders in de gemeente overeenkomstig de voor de gemeente geldende taakstelling.

In Beverwijk zijn twee corporaties actief: Pré Wonen en WOONopMAAT. Met deze woningcorporaties hebben de gemeente Beverwijk en de gemeente Heemskerk, in samenwerking met Huurdersplatform WOONopMAAT en Bewonerskern IJmond Pré Wonen afspraken gemaakt over de huisvesting van statushouders.

¹⁰ Artikel 28 van de Huisvestingswet 2014: Burgemeester en wethouders dragen zorg voor de voorziening in de huisvesting van vergunninghouders in de gemeente overeenkomstig de voor de gemeente geldende taakstelling.

In 2016 zijn de volgende afspraken gemaakt met de corporaties¹¹.

Maximaal 20% van de vrijgekomen sociale huurwoningen wordt aan statushouders toegewezen.	Huurverlaging bij meer dan 1000 woningen	Zodra het percentage van 20 % wordt overschreden, wordt alternatieve huisvesting ingezet. Dit is tot op heden niet voorgekomen.
Uitwerken van versneld nieuwbouw van max 50 woningen in Beverwijk en max 50 woningen in Heemskerk	Ook eengezinswoningen toewijzen aan statushouders	

Maatregelen die toegepast kunnen worden als de maximale opnamecapaciteit wordt overschreden:

- Inzet bestaand vastgoed buiten de reguliere woningvoorraad voor kamergewijze verhuur aan ca 40 statushouders.
- Huisvesting alleenstaande minderjarige vreemdelingen (amv) door kamerverhuur.
- Constant bewaken vrijkomend vastgoed voor verhuur aan statushouders
- Omzetten van zelfstandige (eengezins-) woningen in kamerverhuur.
- Tijdelijke verhuur van 74 herstructureringswoningen
- Mobiele woonunits en verbouw kantoren

Op 28 november 2018 zijn de Prestatieafspraken Wonen 2019 Beverwijk en Heemskerk vastgesteld¹².

“De taakstelling voor de huisvesting van statushouders wordt conform de afspraken uit 2016 uitgevoerd. Aandachtspunt zijn de bemiddelingsverzoeken voor grote gezinnen bij gezinshereniging. De corporaties zorgen ervoor dat de grote gezinnen op de wachtlijst een passende woning krijgen toegewezen ((pagina 8).

Pré Wonen en WOONopMAAT bemiddelen een aandeel van het aantal statushouders gelijk aan de verhouding van hun woningbezit in Beverwijk. Bij de verdeling wordt uitgegaan van het aantal huishoudens en niet van het aantal personen. Sommige huishoudens bestaan uit meer dan een persoon.

Huisvesting statushouders in Beverwijk in de praktijk

In 2018 werd de taakstelling in Beverwijk niet tijdig gerealiseerd omdat de gemeente afhankelijk was van het COA. Het COA koppelde onvoldoende statushouders aan de gemeente.

Het beleid is om direct de juiste woning te vinden voor de statushouder. Als bekend is dat er een gezinshereniging plaats zal gaan vinden, wordt de statushouder niet als “alleenstaande” gehuisvest, maar in een grotere woning. Corporatie en gemeente spannen zich hiervoor in.

¹¹ C-16-02805 Huisvesting statushouders in Beverwijk en Heemskerk

¹² Afspraken gemaakt door gemeente Beverwijk, gemeente Heemskerk, Wonen op Maat, Pré wonen en Bewonerskern IJmond d.d. 28 november 2018.

Beverwijk heeft weinig grote woningen. Dit betekent dat het moeilijk is om grote gezinnen (6 personen of meer) te huisvesten. Het afgelopen jaar zijn er veel grote gezinnen aan Beverwijk toegewezen. De 12 weken eis wordt dan niet altijd gehaald. Om beter hierop in te spelen, melden corporaties tegenwoordig aan de gemeente dat er een grote woning leeg komt. Deze wordt dan in sommige gevallen vastgehouden voor een gezin van statushouders.

Statushouders worden gehuisvest in sociale huurwoningen. Binnen dit uitgangspunt is het beleid om de statushouders te spreiden over de stad.

Nidos is een onafhankelijke (gezins-)voogdij instelling die de voogdijtaak uitvoert voor Alleenstaande Minderjarige Vreemdelingen (AMV's). AMV's worden niet in Beverwijk gehuisvest omdat Nidos met andere gemeenten afspraken heeft gemaakt over het huisvesten van de AMV's.

De gemeente is gestart met het huisvesten van enkele hervestigers. Deze mensen gaan vanuit een opvangkamp in Afrika rechtstreeks naar een woning en dus niet naar een AZC (asielzoekerscentrum). Het COA heeft op hun website een overzicht van mensen en die op deze wijze gehuisvest moeten worden. Als gemeente kun je intekenen om een of meer mensen te huisvesten. Beverwijk is recent gestart met het huisvesten van mensen uit deze groep. De kandidaten komen op een vooraf bekende datum. De gemeente weet van te voren wie er komen. Er kan tijdig een passend huis worden gezocht.

Statushouders mogen zelf een woning zoeken. In praktijk gebeurt dit niet vaak. Incidenteel belandt iemand op kamers in de particuliere sector of bij kennissen. De behandelend ambtenaar adviseert statushouders dit niet te doen. De omstandigheden zijn veelal slechter en niet voor de lange termijn geschikt. De keuze is echter aan de statushouder zelf.

De wet staat woningdelen toe. Woningdelen is een mogelijkheid die in Beverwijk achter de hand gehouden wordt als de druk op de woonmarkt door urgenten weer hoger wordt. Tot nu toe zijn corporaties hier geen voorstander van. Ervaringen uit het (verre) verleden zijn niet positief. Niet iedereen is geschikt om met vreemden samen te wonen.

De huisvestingsmaatregelen die toegepast kunnen worden als de maximale opnamecapaciteit wordt overschreden, zijn tot op heden niet toegepast (zie de vorige pagina).

Stand van zaken augustus 2019

Op peildatum 15 augustus 2019 is er een saldo van nog 23 te huisvesten statushouders (personen). Er lopen woningbemiddelingen voor 22 personen.

Voor 17 personen is een gezinshereniging goedgekeurd. Over het algemeen komen deze mensen binnen 6 maanden. Het aantal gezinsherenigingen komt weer op gang en dit betekent dat er minder woningen bemiddeld hoeven te worden. Ze tellen wel mee voor de door het rijk opgelegde taakstelling.

De verwachting is dat de taakstelling op 31 december 2019 gehaald wordt. Een positief saldo gaat van de taakstelling in 2020 af waarmee ook de druk op de woningmarkt afneemt.

Portret van twee statushouders

Fadoma,, 38 jaar is getrouwd met Hassan, 59 jaar. Beide komen uit Somalië. Fadoma woont sinds 2015 in Beverwijk. Haar man is in het kader van gezinshereniging in 2018 bij haar komen wonen. Het echtpaar heeft 4 kinderen. Ze volgen op dit moment hun inburgeringstraject bij Edinova. In Somalië hebben ze weinig opleiding genoten. Ze spreken beide Arabisch, maar nog maar heel weinig Nederlands. Ze vinden het fijn in Nederland.

4.2. Maatschappelijke begeleiding: de veranderingen

Beverwijk, Castricum, Heemskerk en Uitgeest werkten tot 1 januari 2018 samen op het gebied van de maatschappelijke begeleiding van statushouders. Deze gemeentelijke samenwerking is per 1-1-2018 beëindigd. In bijlage 2 wordt uitgelegd hoe de samenwerking geregeld was.

Het is in 2016 niet gelukt om een regionaal plan van aanpak vast te stellen. De maatschappelijke begeleiding in Velsen is anders georganiseerd dan in Beverwijk en Heemskerk. Velsen heeft afspraken met Vluchtelingenwerk, Heemskerk en Beverwijk met INOVA. Sommige onderdelen zijn wel IJmondiaal opgepakt¹³. In 2016 heeft het college het Integraal Plan van Aanpak Sociaal programma statushouders voor Beverwijk vastgesteld¹⁴. Beverwijk en Heemskerk hebben gekozen voor eenzelfde aanpak. De aanbesteding doen ze samen, maar Heemskerk en Beverwijk sluiten wel ieder een eigen contract af.

In 2017 en 2018 is de maatschappelijke begeleiding, zoals dat in de Wet inburgering 2017 is bedoeld, verder ontwikkeld. Vanaf 1-1-2019 is Beverwijk gestart met de pilot Carrousel Integrale Inburgering april 2019. Hiermee wordt geanticipeerd op de Wet inburgering 2020. Dit betekent dat vanaf 2019 er sprake is van een andere werkwijze dan de afgelopen twee jaar.

4.3. Maatschappelijke begeleiding van statushouders in 2017 en 2018

Zodra een statushouder zich in de gemeente vestigt, moet er veel geregeld worden. Huisvesting, inrichting van de woning, een voorlopige uitkering, toeslagen, een huis- en tandarts, een school voor de kinderen, verzekeringen enzovoort. Voor iemand die de taal niet spreekt en de weg niet weet, kan dit lastig zijn. Statushouders krijgen daarom individuele begeleiding bij huisvesting en inkomensverwerving.

Daarnaast zijn ze wettelijk verplicht om een participatieverklaringstraject te volgen. Hiervoor volgen ze het intensief taal – en oriëntatieprogramma.

De maatschappelijke begeleiding heeft tot doel dat de statushouder na afloop van de begeleiding zelfstandig gebruik kan maken van de sociaal-maatschappelijke organisaties, vertrouwd is geraakt met de Nederlandse regelgeving en weet wat gebruikelijk is in de directe leefomgeving.

Begeleiding bij huisvesting en inkomensverwerving

Zodra er een nieuwe statushouder naar Beverwijk komt, meldt de gemeente dit aan INOVA. Deze koppelt een vrijwilliger aan de statushouder, die de statushouder individueel begeleidt. De vrijwilliger werkt onder eindverantwoordelijkheid van een beroepskracht.

De vrijwilliger van INOVA begeleidt de statushouder. De vrijwilliger gaat mee met de statushouder naar de woningcorporatie om het huurcontract te tekenen en ook bij inschrijving bij de gemeentelijke basisadministratie wordt geholpen. Net als bij het aanvragen van een uitkering, bijzondere bijstand en een lening inrichtingskosten. De vrijwilliger houdt toezicht op de verhuizing en geeft begeleiding bij het regelen van basisvoorzieningen als huisarts, basisverzekering ziektekosten, tandarts, inschrijven school, aanvragen toeslagen belastingdienst en dergelijke. De inrichting van de woning is géén taak van INOVA. De statushouder krijgt informatie over hoe en waar ze hun spullen kunnen inkopen en als het nodig is, gaat er wel iemand mee om inkopen te doen. Dit laatste uitsluitend op verzoek van de statushouder zelf. Er is één uitzondering. Op dit moment komen er ook

¹³ IJmondiaal is opgepakt:

- Preventieprogramma GGD
- Pilot basisinrichting van de woning in natura en leenbijstand voor persoonlijke invulling
- Volgen instroom aantal leerlingen op de ITK en ISK en uitstroom naar regulier onderwijs.

¹⁴ Integraal Plan van Aanpak Sociaal programma statushouders C-16-02828, vastgesteld door college juli 2016.

statushouders direct uit het land van herkomst of uit een vluchtelingenkamp naar Beverwijk. De gemeente heeft INOVA gevraagd om voor deze groep mensen ook hun huis alvast sober in te richten. De gemeente stelde in 2017 en 2018 voor iedere statushouder voor één jaar geld beschikbaar voor maatschappelijke begeleiding. Voor statushouders die meer begeleiding nodig hadden, kon dit verlengd worden met nog één jaar.

4.3.1. Het Intensief Taal- en Oriëntatieprogramma en Participatieverklaringstraject 2017 en 2018

De gemeente is verplicht om een participatieverklaringstraject aan te bieden. In Beverwijk is daar tot eind 2018 invulling aan gegeven door het Intensief Taal en Oriëntatieprogramma Vluchtelingen (afgekort TOV)¹⁵. Het programma is ontwikkeld en wordt uitgevoerd door INOVA samen met de consultants Werk en Inkomen van de gemeente, Socius, SWB en IJmond Werkt!.

De tijdsinvestering van de deelnemers is minimaal 13 weken, 12 uur per week verspreid over 2-4 dagen¹⁶. Het programma omvat: taal(basis)vaardigheden; oriëntatie op de Nederlandse samenleving, o.a. normen en waarden; buitenactiviteiten en diverse bezoeken om kennis te maken met hun buurt, sportactiviteiten en sociale voorzieningen; oriëntatie op de inburgering, de toekomst, wat wil ik, wat kan ik, hoe doe ik dat; werk, stage, vrijwilligerswerk.

	Dagdeel 1	Dagdeel 2	Dagdeel 3	Dagdeel 4
Week 1	Nederlandse taal	Oriëntatie	Nederlandse taal	Welzijn
Week 2	Nederlandse taal	computerles	Nederlandse taal	POP
Week 3	Nederlandse taal	POP	Nederlandse taal	Oriëntatie
Week 4	Nederlandse taal	Welzijn	Nederlandse taal	POP
Week 5	Nederlandse taal	Oriëntatie	Nederlandse taal	Socius
Week 6	Nederlandse taal	Oriëntatie	Nederlandse taal	Oriëntatie
Week 7	Nederlandse taal	POP	Nederlandse taal	Computerles
Week 8	Nederlandse taal	Oriëntatie	Nederlandse taal	Socius
Week 9	Nederlandse taal	Welzijn	Nederlandse taal	POP
Week 10	Nederlandse taal	POP	Nederlandse taal	computerles
Week 11	Nederlandse taal	Welzijn	Nederlandse taal	Oriëntatie
Week 12	Nederlandse taal	POP	Nederlandse taal	Oriëntatie
Week 13	Nederlandse taal	IJmond werkt	Nederlandse taal	POP

¹⁵ Taal- en oriëntatieprogramma Vluchtelingen (TOV). Het college heeft 1 november 2016 ingestemd met het starten van het TOV. Het college heeft ook ingestemd met de subsidiebeschikkingen. De overeenkomst is per 1-1-2018 verlengd voor de duur van 12 maanden en 60 statushouders en is ondertekend door de gemeente, INOVA, SWB en stichting Socius.

¹⁶ Voor statushouders is de participatieverklaring gratis. Voor andere inburgeraars kost de participatieverklaring € 150,-

INOVA is verantwoordelijk voor de aansturing van het project, de intake en invulling van de werkgroepen. De werkgroepen worden begeleid door een jobcoach van INOVA, ondersteund door IJmond werkt! en vrijwilligers. Stichting Welzijn Beverwijk (SWB) vult 4 dagdelen om de statushouders kennis te laten maken met het welzijnswerk van de stichting en met de mogelijkheden voor vrijwilligerswerk. Socius vult twee dagdelen en laat de statushouders kennis maken met het maatschappelijk werk. Socius en SWB maken deel uit van het sociaal team. Zo maken statushouders gelijk kennis met het sociaal team.

Het participatieverklaringstraject¹⁷ is het vertrekpunt, maar het programma is intensiever. Het TOV werd in 2016 en 2017 in groepsverband gevolgd. Zodra er een groepje was van 5 mensen met dezelfde achtergrond en die dezelfde taal spreken, startte het groepje. In 2018 en 2019 is de instroom veel geringer en is het lastiger geworden om groepjes te vormen. Dit, en het feit dat de nieuwe Wet inburgering er aan komt, is de reden geweest om de Carrousel, die hierna aan de orde komt, te ontwikkelen.¹⁸

In eerste instantie werd na ongeveer 10 weken bij iedere statushouder de Persoonsprofielscan Vluchtelingen (PPS-V) afgenomen. Inmiddels wordt dit alleen gedaan als de verwachting is dat het iets toevoegt aan wat er al bekend is over de statushouder. De test is ontwikkeld door NOA¹⁹. In de wandelgangen heet deze test: de NOA test. De test wordt door de statushouder zelf ingevuld. De test wordt ingezet om in beeld te brengen wat de mogelijkheden en belemmeringen van de statushouder zijn.

Taal- en Oriëntatieprogramma: de cijfers

De gemeenteraad is 29 november 2017 per brief geïnformeerd over de evaluatie van het TOV en geïnformeerd dat het programma in 2018 wordt voortgezet.

Trajecten	TOV	SWB	IJmond werkt!
2017	78		19
2018	38	65	23

Overzicht trajecten waaraan statushouders hebben deelgenomen. Opgave gemeente juli 2019.

De gemeente monitort met gesprekken de voortgang van de gemaakte afspraken. De rapportage van april 2019 is integraal in bijlage 4 opgenomen. Om een indruk te krijgen van de samenstelling van de groepen zijn de volgende cijfers uit de rapportages van INOVA overgenomen.

	Totaal 2017	Arabisch	Tigrynia	Dari	Totaal 2018	Arabisch	Tigrynia	Overig
Man	44	32	7	5	19	11	5	3
Vrouw	34	27	3	4	19	13	3	3
Hoge leerbaarheid	22	22	0	0	6	6	0	0
Lage leerbaarheid	36	25	7	4	14	8	3	3
Analfabeet/anders alfa	20	12	3	5	12	5	2	5
Geen certificaat	3	1	2		6	6	0	0
Totaal deelnemers	78	59	10	9	38			

Overzicht samenstelling en leerbaarheid verdeeld in taalgroep d.d. 21 augustus 2017 en d.d. 18 december 2018.

De deelnemers in 2017 waren afkomstig uit: Syrië (52), Irak (4), Eritrea (13) en Afghanistan (9).

De deelnemers in 2018 waren afkomstig uit: Syrië (24), Eritrea (8), Oeigoeren, Afghanistan en Jamaica (ieder 2).

¹⁷ C-17-03955 Het college stemt in met het aanbieden van een PVT voorgezinsmigranten door INOVA.

¹⁸ Voor statushouders is de participatieverklaring gratis. Voor andere inburgeraars kost de participatieverklaring € 150,-

¹⁹ NOA is een psychologisch advies- en organisatiebureau dat nauw samenwerkt met de sectie Sociale- & Organisationspsychologie van de Vrije Universiteit www.noa-vu.nl.

<i>Leeftijdsgroep</i>	<i>Aantal 2017</i>	<i>Aantal 2018</i>
18-30 jaar	22	15
30-45 jaar	34	16
45+	22	7
Totaal	78	38

4.3.2. Het spreekuur als onderdeel van de maatschappelijke begeleiding

Statushouders konden in 2017 en 2018 gedurende het jaar dat de maatschappelijke begeleiding liep, 1 tot 2 x per week gebruik maken van het inloopspreekuur. In 2019 kunnen de statushouders een half jaar gebruik maken van dit inloopspreekuur. Hier kunnen ze met individuele vragen terecht. Vrijwilligers of medewerkers van INOVA kijken met de statushouder naar oplossingen. In sommige gevallen is verlenging van het gebruik van het inloopspreekuur mogelijk. INOVA monitort het gebruik niet.

4.4. Pilot Carrousel Integrale Inburgering 2019

In 2019 is gestart met de Pilot Integrale Inburgering²⁰. De pilot loopt vooruit op de invoering van de Wet Inburgering 2020²¹. Dezelfde organisaties als eerder beschreven doen mee²². Beverwijk en Heemskerk trekken samen op in de pilot.

De belangrijkste wijzigingen zijn:

- Een brede intake
- Een verhoging van het basis taal uitstroom niveau tot B1
- Zelfredzaamheid als eindniveau voor analfabeten
- Een combinatie van inburgering en opleiding voor jongeren.

Voor de brede intake heeft de wetgever 13 onderwerpen beschreven, die in de pilot allemaal aan bod komen. Delen uit het TOV maken nu onderdeel uit van de brede intake. Na de brede intake volgt een schriftelijk advies op het gebied van inburgering, re-integratie, scholing of verlenging van het basisprogramma²³.

In de pilot loopt het participatietraject parallel aan het inburgeringstraject. De statushouders zijn in 2019 nog wel zelf verantwoordelijk voor de inburgering: de wet is immers nog niet van kracht. Iedere statushouder doet mee aan de carrousel, maar voor deze pilotperiode is afgesproken dat Turkse statushouders nog een inburgeringsprogramma volgen dat overeenkomt met het programma zoals dat tot januari 2019 door INOVA werd aangeboden.

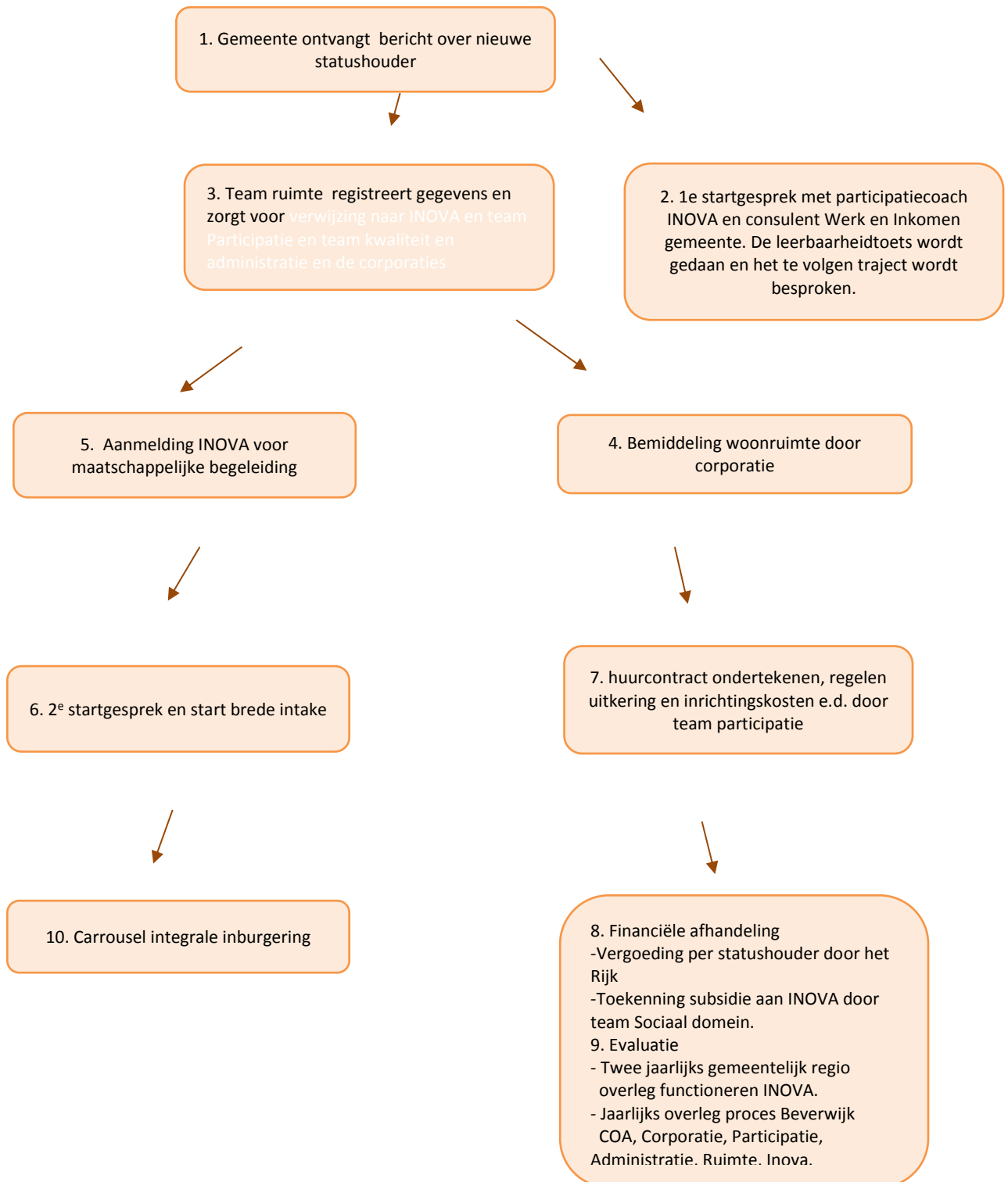
²⁰ C-19-04948 d.d. 23 april 2019: instemmen met Carrousel Integrale Inburgering en met de subsidiebeschikking

²¹ In paragraaf 3.2.1. staat wat de wetgever beoogt

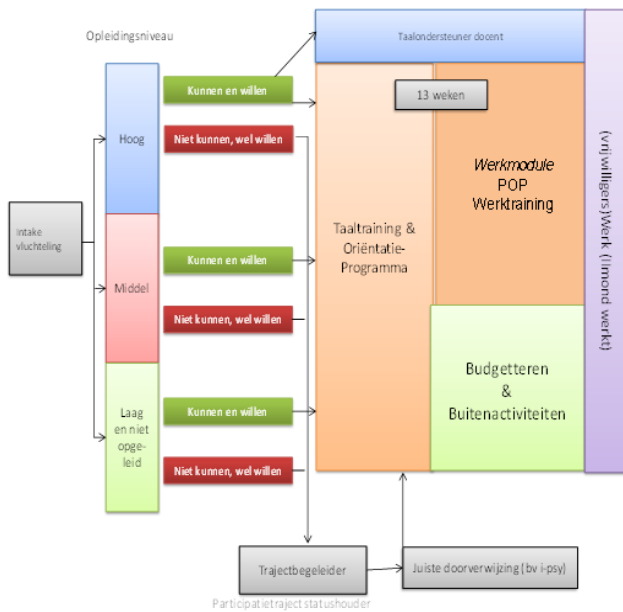
²² Er zijn afspraken gemaakt over de samenwerking met SWB, Socius en IJmond Werkt! en het team participatie van de gemeente. Voor 2019 heeft Beverwijk een eenmalige subsidie verleend van maximaal € 125.000,--.

²³ Het adviesrapport wordt opgesteld door INOVA met input van de consultant Werk en inkomen van de gemeente, Socius, het sociaal team, IJmond Werkt!

Het proces ziet er vanaf 2019 schematisch als volgt uit:

4.4.1. Brede intake

De brede intake bestaat uit een oriëntatiefase van drie maanden. Uitgezocht wordt wat de startpositie en de ontwikkelmogelijkheden van de statushouder zijn op het gebied van zelfredzaamheid, taal en inburgering, arbeidsoriëntatie en wat de belemmeringen en randvoorwaarden zijn.

4.4.2. Plan Inburgering en Participatie - PIP

Het Plan Inburgering en Participatie, het PIP, wordt vastgesteld in overleg met de gemeentelijke contactpersoon van de statushouder en de maatschappelijke organisaties. Er staat in welke leerroute de inburgeraar gaat volgen, de verwachte trajectduur en het bijbehorend programma voor inburgering en participatiemodules die de statushouder zal gaan volgen. De inburgeraar wordt in overleg met de contactpersoon in staat gesteld om het reguliere inburgeringsprogramma te combineren met de participatieactiviteiten. Zolang de nieuwe wet nog niet is ingegaan, geldt de oude wet en zijn statushouders (nog) verplicht om een inburgeringscursus te volgen.

4.4.3. Coaching bij meedoen

Hieronder wordt het proces kort beschreven. De gemeente houdt gedurende de looptijd van het PIP voortgangsgesprekken met de statushouder. Dit omdat het PIP voor gemeente en voor statushouder niet vrijblijvend is. De statushouder krijgt groepscoaching en individuele begeleiding van een professionele participatiecoach.

4.4.4. Individuele maatschappelijke begeleiding

De individuele maatschappelijke begeleiding voor huisvesting en inkomensverwerving is vergelijkbaar met de begeleiding, zoals die in paragraaf 4.3.1. is beschreven en is nu onderdeel van de carrousel. Tot 2019 kon de statushouder maximaal twee jaar maatschappelijke begeleiding krijgen. De statushouders krijgen vanaf januari 2019 nog maar een half jaar maatschappelijke begeleiding, inclusief het gebruik van het inlooppreekuur. Als het nodig is, kan de maatschappelijke begeleiding verlengd worden tot een jaar.

4.4.5. Ontzorgen

Het ontzorgen van de statushouders wordt ingevuld door de vaste lasten, huur en dergelijke in te houden op hun uitkering. Tegelijk worden ze tijdens het traject er wel op voorbereid dat ze daarna zelf verantwoordelijk zijn voor het budgetteren en betalen van de vaste lasten.

4.4.6. De 3 leerroutes nieuwe stijl

Er zijn drie leerroutes nieuwe stijl in de conceptwet opgenomen.

- de onderwijsroute via het RMC (afkorting uitschrijven). Deze mensen gaan niet meer inburgeren “oude stijl”. Ze voldoen aan de wet als ze tenminste een startkwalificatie MBO-niveau halen. Het taalniveau is dan B2.
- de B1 route, scholing tot taalniveau B1
- de Z-route. Dit is de groep met analfabeten en niet leerbaar. Zij volgen de verplichte Z-route, die drie jaar duurt. De ambitie is taalniveau A2. Doel is om deze mensen te laten participeren²⁴.

Wat de verschillende taalniveaus precies inhouden staat onder andere op <https://paktaal.nl/taalniveaus>.

4.5. Nazorg: Extra inloopspreekuur

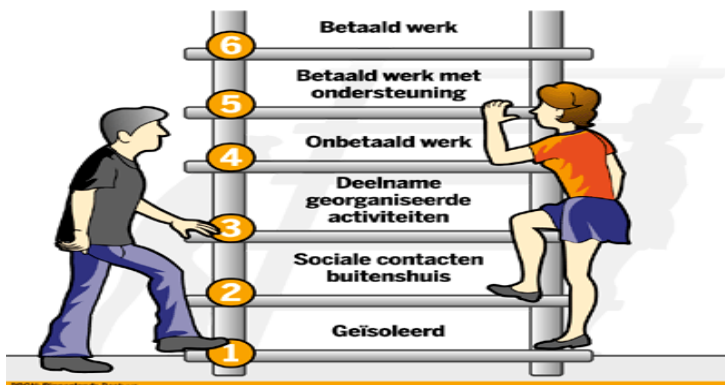
Een kleine groep statushouders is na afloop van de coaching bij huisvesting en de cursus Nederlandse samenleving in de praktijk, nog niet in staat gebruik te maken van het reguliere Nederlandse hulp- en dienstverleningsaanbod. Het betreft hier een groep die te maken heeft met veel problematieken en vaak over een laag niveau van de Nederlandse taal beschikt. Voor deze groep statushouders is het inloop spreekuur in het leven geroepen. Het spreekuur wordt bemenst door vrijwilligers en door beroepskrachten. Dit spreekuur, 1 dagdeel per week gedurende 40 weken per jaar is additioneel en wordt extra door de gemeente ingekocht.

4.6. Deelname aan de maatschappij

Nadat de trajecten van INOVA zijn afgelopen, bespreken INOVA, IJmond Werkt!, SWB en de consulenten Werk en Inkomen van de gemeente welke volgende stap voor de statushouder passend is. De reguliere participatieladder is daarbij leidend.

²⁴ Het lijkt dat in Beverwijk relatief meer statushouders zijn komen wonen voor wie de Z-route geldt. Deze groep bestaat uit ouderen, ouderen met veel complexe gezondheidsklachten als gevolg van de oorlog of het zware leven dat zij hebben gehad. Daarnaast zijn zij vaak analfabeet, ook in eigen taal. En digibeet. De gezondheidsklachten zijn zowel fysiek als psychisch, klachten die niet op korte termijn verholpen kunnen worden. Hiermee hangt samen het gebruik (soms wellicht onjuist gebruik) van zware pijnstillers waardoor men verdoofd in de klas zit. Informatie die klanten ontvangen, zowel op taalgebied als anderszins, gaat langs hen heen (concentratiestoornissen), wordt direct vergeten ze door het ontbreken van context of het onvermogen op een ander manier informatie vast te leggen (geen aantekeningen kunnen maken of foto's op de mobiel). Deze groep mensen heeft door deze factoren meer tijd nodig om te wennen aan het leven in Nederland en om zelfredzaam te worden (Informatie van INOVA, oktober 2019).

6 TREDEN PARTICIPATIELADDER

Uit de rapportages van INOVA blijkt dat het vinden van werk, vrijwilligerswerk of stage ingewikkeld is. Dit is overigens landelijk een probleem.

Er zijn 4 mogelijke stappen:

- naar werk,
- naar vrijwilligerswerk,
- naar sociale participatie,
- naar school.

Uit Trouw 9 juli 2019

Vluchtelingen met een verblijfsvergunning komen moeilijk aan werk, bleek onlangs uit onderzoek van de Sociaal-Economische Raad (SER). Van de mensen die in 2014 een verblijfsvergunning kregen, heeft slechts een kwart betaald werk. Tweederde van de volwassenen is afhankelijk van een uitkering. Naarmate mensen langer in Nederland zijn, vinden ze vaker een baan, maar dan nog is de kans dat vluchtelingen in armoede eindigen groot.

De SER is niet de enige die concludeert dat statushouders moeilijk hun draai kunnen vinden in Nederland. Eerder trokken de Nationale Ombudsman, het Kennisplatform Integratie & Samenleving en de Rekenkamer dezelfde conclusie. Dat is geen kwestie van onwil bij nieuwkomers, maar ligt deels aan de dubbele achterstand die ze hebben omdat ze én migrant zijn én vluchteling, en aan het starre Nederlandse inburgeringsbeleid. Meerdere onderzoeken stellen dat de manier waarop Nederland de boel regelt mensen eerder in de weg zit dan dat die hen verder helpt.

4.6.1. Naar werk

Sommige statushouders zijn voldoende taalvaardig om aan het werk te gaan. De statushouder wordt dan begeleidt door IJmond Werkt!.

IJmond Werkt! heeft naast haar reguliere instrumenten twee specifieke instrumenten voor statushouders:

- **Schakeltraject "leren en werken in de zorg" Nova College:** Opleiding tot verzorgende IG anderstaligen. (IG= individuele Gezondheidszorg)
- **Leerwerkproject lasser** – Haprotech en IJmond werkt. Haprotech leidt op tot lasser en IJmond Werkt! bemiddelt naar werkgevers in de regio.

De gemeente Haarlem²⁵ heeft als centrumgemeente Europees Sociaal Fonds ESF subsidie aangevraagd voor de arbeidsmarktregio 2017-2018. Onderdeel van de subsidieaanvraag is de inzet van begeleiding van statushouders door IJmond Werkt!.²⁶ De subsidie is toegekend.

4.6.2. Naar sociale activering: programma SWB naar vrijwilligerswerk

Sommige personen zijn nog niet toe aan betaald werk, maar wel aan vrijwilligerswerk. Zij worden begeleid door SWB naar een stage of naar vrijwilligerswerk.

Stichting Welzijn Beverwijk en de gemeente hebben 21 november 2017 een overeenkomst gesloten om een pilot te starten om statushouders en uitkeringsgerechtigden die zich bevinden op de onderste twee treden van de participatieladder sociaal te activeren, vrijwilligerswerk te gaan doen²⁷. Inmiddels is het geen pilot meer. Deze vorm van sociale activatie is gemeentelijk beleid geworden.

Bij SWB is een medewerker aangesteld om dit werk uit te voeren. Hij heeft alle deelnemers persoonlijk gesproken en voor elke deelnemer in overleg een persoonlijk plan gemaakt. Uitgangspunt is: uitgaan van de eigen kracht en kwaliteiten van de persoon. De individuele statushouders worden langere tijd gevolgd om te kijken hoe het gaat. Dit heeft pas zin als je de mensen steeds volgt, monitort en begeleidt. Dat betekent dat hij ze soms een andere plek heeft kunnen bieden, ze opnieuw heeft opgeroepen voor een vervolgesprek. Het is dus niet simpelweg een plaatsing.

Aan het project hebben inmiddels 69 statushouders deelgenomen, 67 zijn via de gemeente aangemeld en 2 hebben zich zelf aangemeld. Daarnaast het 46 mensen trede 1 en 2 deelgenomen. In totaal dus 115 mensen. SWB wordt per traject gefinancierd. 42 mensen zijn bemiddeld naar vrijwilligerswerk en 4 zijn doorgestroomd naar betaald werk. Het volledige overzicht staat in bijlage 6.

4.6.3. Naar sociale activering : programma "Meedoen" van INOVA

Een groep statushouders is nog niet aan vrijwilligerswerk toe. Op verzoek van de gemeente heeft INOVA eind 2018 een inventarisatie gemaakt van de belemmeringen waar statushouders en migranten mee te maken hebben. Er is een aanvullend programma ontwikkeld dat is gebaseerd op de mogelijkheden en de talenten van de statushouder. Het gewenste resultaat is dat de zelfredzaamheid van de statushouder en/of het gezin verbetert doordat er concreet stappen worden gezet op de participatieladder. Het programma "Meedoen" is maart 2019 gestart. In bijlage 5 staat een uitgebreide beschrijving over de aanleiding van dit programma²⁸. Het eerste half jaar is geëvalueerd²⁹. Het onderstaande komt uit het evaluatierapport.

²⁵ Collegebesluit 7 februari 2017 C-17-03435

²⁶ Er is voor de IJmond € 203.000 ESF subsidie aangevraagd. Voor cofinanciering is hetzelfde bedrag nodig. Voor Beverwijk betekent dit € 50.750,00 voor 100 trajecten in 2 jaar. De helft in 2016 en de helft in 2017.

²⁷ Overeenkomst gemeente Beverwijk en SWB d.d. 20 en 21 november 2017

²⁸ INT-18-50310 d.d. 25-10-2018

²⁹ het evaluatierapport van 26 september 2019

Het blijkt dat 22 kandidaten zijn gestart met het programma Meedoen. Er blijken echter allerlei redenen om niet mee te (kunnen) doen. “De vrouwelijke deelnemers hebben grote gezinnen, waar allerlei problemen spelen. Er is veelal sprake van een slechte gezondheid en sommige dames zijn mantelzorger voor een familielid. Iedereen is waar mogelijk in gesprek met maatschappelijke organisaties, maar dit heeft nog niet geresulteerd in iets concreets”.

De informatie en het gezamenlijk delen en bespreken van informatie wordt als nuttig en interessant ervaren. In de damesgroep staan het gezin en de kinderen veelal centraal en is er behoefte en interesse voor de opvoeding in Nederland, voeding- en onderwijs gerelateerde zaken. Er wordt veel besproken, problemen en oplossingen worden door de trainer en de groep aangedragen en is ondersteuning bij het zoeken naar participatie activiteiten. De groepsdynamiek werkt, men weet elkaar te enthousiasmeren om mee te (blijven) doen.

Er zijn ook knelpunten op groepsniveau. Er is sprake van psychische- en gezondheidsproblemen. Door dit laatste wordt het zitten of aanwezig zijn bemoeilijkt. Vrouwen hebben grote gezinnen, jonge of juist schoolgaande kinderen en zijn bezig met inburgering en/of ONA en ervaren het Meedoen-programma als een extra druk en must. De kinderen worden ziek en de moeders moeten oppassen. De vaders zijn beperkt aanwezig of beschikbaar, hetgeen ook met de culturele achtergrond te maken heeft. Als gevolg hiervan is het afwezigheidspercentage, met name in de vrouwengroep, relatief

4.6.4. Naar een opleiding

Jongeren tot 23 moeten in Nederland een startkwalificatie halen. Dit geldt ook voor jonge statushouders. De jonge statushouders hebben vaak een andere start gehad dan de Nederlandse jongeren. Daarnaast moeten ze vaak de taal nog leren. Daarom is de leeftijd verhoogd tot 27 jaar. Jongeren die een opleiding volgen, komen in aanmerking voor studiefinanciering (DUO). De jonge statushouder wordt verwezen naar het Regionale Meld- Coördinatiefunctie (RMC), het zogenaamde Leerplein in Haarlem.

De gemeente heeft het Nova College een voorschakeltraject gecontracteerd. Een MBO opleiding is vaak een noodzakelijke aanvulling op een inburgeringsdiploma. Om toegelaten te worden tot het MBO is een extra aanbod van basisvaardigheden taal en rekenen en specifieke begeleiding nodig. Het traject van het NOVA college bereidt de statushouders voor op een instroom op MBO niveau 2-4³⁰.

4.7. Participatiewet: Werk en inkomen

Statushouders krijgen een uitkering zodra ze in de gemeente gehuisvest zijn. De gemeente wil dat de statushouders zo snel mogelijk gaan participeren. Voor statushouders gelden dezelfde verplichtingen als voor de andere mensen met een uitkering.

Statushouders met een bijstandsuitkering hebben een contactpersoon bij de gemeente, de consulenten Werk en Inkomen. De statushouder heeft vanaf het begin dezelfde consulent. De contactpersoon volgt de vorderingen van de statushouder op het gebied van werk, vrijwilligerswerk en scholing. Het contact maakt het mogelijk om eventuele andere problematieken tijdig te onderkennen en de statushouder indien nodig door te verwijzen naar de instanties die hulp kunnen

³⁰ 11 april 2018 hebben Beverwijk, Heemskerk en Velsen met het NOVA-college een overeenkomst gesloten om statushouders voor te bereiden op instroom op MBO niveau 2-4. Het traject is geoffereerd voor € 19.200, later te verdelen onder de drie deelnemende gemeenten (afhankelijk van het aantal instromers per gemeente).

bieden. Statushouders zonder bijstandsuitkering hebben geen contactpersoon bij de gemeente meer.

De onderstaande tabel; geeft inzicht in het aantal uitkeringen dat is verstrekt.

Statushouders	Instroom in uitkering	Uitstroom uit uitkering	Huidige uitkering
Voor 2015	64	58	6
2015	46	19	27
2016	74	35	39
2017	64	21	43
2018	13	4	9
2019			
Totaal	261	137	124

Opgave gemeente juli 2019

Divosa³¹ wilde in 2016 inzicht krijgen in de factoren die een rol spelen bij deelname aan de arbeidsmarkt voor statushouders. Daarom is een project screening en matching vergunninghouders gestart. Er waren 3 projectfasen. En er is onderzocht welke lokale initiatieven gemeenten of regio ontwikkeld hebben om mensen aan het werkt te helpen. De lokale initiatieven staan in paragraaf 4.5.

Hieronder wordt, zeer kort, de uitkomst van drie projectonderdelen beschreven.

Voor **Kansrijke koppeling** ligt de verantwoordelijkheid bij het COA, de invloed van de gemeente is klein. De afgelopen 4 jaar was er steeds meer sprake van gezinshereniging waardoor minder is gekeken naar kansrijke koppeling. Bijbrengen van actuele arbeidsmarktkennis bij COA medewerkers is belangrijk.

Gemeenten hebben een eigen introductieprogramma ontwikkeld. Dit is ook toegankelijk voor statushouders die nog in het AZC zitten. **Integratie en participatie vanaf dag 1** is dus in principe mogelijk. In de praktijk is er vaak sprake van lange reistijd, waardoor de deelname achterblijft.

Warme overdracht en doorlopende lijn is in ontwikkeling. De informatie in het Taakstelling Volg Systeem is summier en slecht ingevuld door het COA (dit is bekend bij het COA).

4.8. Onderwijs, gezondheid, zorg en welzijn

Voor onderwijs, zorg en welzijn is het reguliere beleid van toepassing. Op het moment dat de statushouders in Beverwijk wonen zijn het "Beverwijkers". Het reguliere beleid wordt in het kader van dit onderzoek niet verder toegelicht.

Onderwijs

De Wet passend onderwijs is van kracht. INOVA begeleidt de gezinnen en ondersteunt de ouders met het vinden van een geschikte school voor de kinderen. De Samenwerkingsverbanden passend onderwijs verlenen ondersteuning aan de leerkrachten (in daarmee indirect aan de leerlingen) van de schakelklas en de Internationale Schakelklas in het begeleiden van vluchtelingenkinderen die gebukt gaan onder een oorlogstrauma. Kinderen gaan naar een basisschool (de "moederschool"). De

³¹ Eindverantwoording 2018 Screening en Matching Vergunninghouders Arbeidsmarktregio Zuid-Kennemerland en IJmond d.d. 31 januari 2019

school bepaalt, in het kader van passend onderwijs, of de kinderen aanvullend taalonderwijs op school krijgen of dat zij doorgestuurd worden naar de Internationale schakelklas (ISK) op het Kennemercollege. Voor het aanvullend onderwijs is ambulante ondersteuning beschikbaar. Nadat het jaar op het ISK is afgerond keren de kinderen terug naar de “moederschool”. Aantallen worden niet gemonitord.

De TOA is een digitaal toetsstelsel dat toetsen bevat voor vo-scholieren. Docenten kunnen in het stelsel toetsen klaarzetten voor scholieren, toetsen nakijken en de resultaten van de scholieren bekijken. Scholieren kunnen in het digitale stelsel toetsen maken. De toets geeft inzicht waar het kind staat.

In september 2016³² is de gemeenteraad geïnformeerd over de stand van zaken met betrekking tot het onderwijs aan de kinderen van statushouders. De gemeente heeft geen taak in het monitoren welke kinderen welk onderwijs volgen.

Stichting Participatie Anderstaligen

De gemeente geeft subsidie aan Stichting Participatie Anderstaligen (SPA). SPA richt zich op anderstalige mannen en vrouwen uit Beverwijk en Heemskerk die om wat voor reden dan ook weinig of geen kennis van het Nederlands hebben en geen regulier onderwijs kunnen volgen, of daarnaast extra oefening nodig hebben. Integreren is belangrijk om isolement te voorkomen. En om succesvol te kunnen integreren moet de beheersing van onze taal geen belemmering vormen.

De vrijwilligers van SPA begeleiden de cursisten thuis of in kleine groepjes bij het leren en in praktijk brengen van de Nederlandse taal. Door deze kleinschalige aanpak kunnen anderstaligen met ieder niveau van kennis terecht.

Met inburgeringsorganisaties zijn afspraken gemaakt dat inburgeraars die extra hulp nodig hebben voor het behalen van hun examen, aangemeld kunnen worden bij SPA voor individuele taalcoaching.

SPA werkt, in samenwerking met de bibliotheek IJmond, INOVA, taalaanbieders, sociale teams en de gemeenten aan het verminderen van laaggeletterdheid. SPA is onderdeel van het Taalhuis. Het Taalhuis is een ‘paraplu’ waarin (niet commerciële) taalaanbieders met elkaar samenwerken om iedereen die zijn taal wil verbeteren, een passend aanbod te bieden. De bibliotheek voert samen met de stichting Lezen en Schrijven een regiefunctie uit. De bibliotheek zorgt voor regelmatig overleg tussen allen die werken aan het verminderen van de laaggeletterdheid. Er is in de bibliotheek een speciale collectie voor laaggeletterde volwassenen: ‘Lees en Schrijf’. SPA houdt periodiek kantoor bij INOVA zodat de statushouders in een vroeg stadium op de hoogte zijn van de mogelijkheden. Sommige statushouders worden ter plekke ingeschreven voor een Taalmaatje.

Aanvullend taalonderwijs

Stichting Welzijn Beverwijk is in 2013 het project “taal in de wijk” gestart. Dit project heeft jaarlijks 100-150 deelnemers. Circa 10 van deze deelnemers zijn statushouders die zich op eigen initiatief aanmelden.

4.9. Samenwerking van de verschillende Beverwijkse instellingen

Het streven is dat de statushouders na het taal – en oriëntatieprogramma gebruik maken van het reguliere Nederlandse hulp- en dienstverleningsaanbod.

³² Memo wethouder Erol 27 september 2016

De praktijk is weerbarstiger.

INOVA verwijst mensen die met vragen bij hen komen door naar de reguliere voorzieningen. Dit blijkt niet altijd eenvoudig te zijn, omdat mensen met acute juridische problemen te maken hebben, die niet direct door bijvoorbeeld een organisatie als Socius opgepakt (kunnen) worden. Er is vaak een tolk nodig, wat het voor statushouders moeilijk maakt om zich zelfstandig te wenden tot het sociaal team. Dit loopt dan via een van de vrijwilligers of medewerkers van INOVA die dan kunnen tolken.

Een van de taken van Socius is de begeleiding bij schuldhulpverlening. In de praktijk blijkt dat na een jaar sommige statushouders al problematische schulden hadden opgebouwd. Ze constateren dat mensen met financiële problemen soms geholpen worden door vrijwilligers die daarvoor eigenlijk (nog) niet voldoende zijn toegerust. Het trainen van alle vrijwilligers en stagiaires die statushouders helpen bij hun financiën kan een oplossing zijn. Een training geeft de vrijwilligers inzicht in de laatste wet- en regelgeving over belastingen, toeslagen, schuldhulpverlening en dergelijke. Zo kunnen ze de statushouders optimaal helpen.

Om te weten of de statushouder aan het eind van het traject financieel zelfredzaam is, kan een assessment aan het einde van het traject worden afgenomen. Als die onvoldoende is, kan er preventief extra ondersteuning worden gegeven.

Uit gesprekken:

In het land van herkomst zijn regels en gewoonten als het gaat om verplichte voorzieningen anders dan in Nederland. De uitkering is in het land van herkomst een groot bedrag. Er wordt niet goed ingeschat wat men met het bedrag in Nederland kan doen. Huur en zorgverzekering vormen een belangrijk deel van de verplichte uitgaven. Bij tekorten zijn dit de eerste rekeningen die niet meer betaald worden. Het programma maakt ze bekend met de regels en gewoonten in Nederland. Het programma beoogt een preventieve werking. Het programma is nu twee dagdelen. Het blijkt in de praktijk dat dit nog onvoldoende is voor mensen die laag geletterd zijn.

De ervaringen van het sociaal team

Het sociaal team³³ werkt nauw samen met het Centrum voor Mantelzorg (MaatjeZ)), de ouderenadviseurs en sociaal raadslieden van Socius en de Regionale Instelling voor Beschermd Wonen (RIBW).

Mensen, dus ook statushouders, komen naar het sociaal team met vragen over onder andere financiën, wonen, eenzaamheid en het ontbreken van sociale contacten. Er wordt niet gemonitord of een cliënt een statushouder is. Wel wordt bijgehouden of iemand anderstalig is.

In haar aanbod aan statushouders organiseert INOVA in een vroeg stadium een bezoek aan het sociaal team. Daar krijgen ze informatie wat het sociaal team doet en hoe ze kunnen helpen. Het sociaal team betwijfelt de meerwaarde in zo'n vroeg stadium en vraagt zich af welke informatie blijft hangen. De statushouders spreken nog nauwelijks Nederlands. Het sociaal team wordt daarna niet of nauwelijks benaderd door statushouders die bij zo'n informatiebijeenkomst zijn geweest. Statushouders worden ook verwezen door SWB of huisarts als ze te maken krijgen met problemen. Het sociaal team constateert dat er zeker ook statushouders zijn die de taal nooit zullen leren, omdat ze bijvoorbeeld laaggeletterd zijn. Ook zien ze statushouders die het financieel niet redden, niet goed

³³ Een samenwerking tussen de gemeente, MEE & de Wering, Socius maatschappelijke dienstverleners, SWB, en ViVa! Zorggroep.

kunnen budgetteren en schulden maken. Dit gebeurt vaak niet bewust. Ze maken niet altijd gebruik van de financiële mogelijkheden die de gemeente kent of ze hebben ten aanzien van het omgaan met geld een heel andere culturele achtergrond. Het bereiken van mensen die buiten de boot vallen, maar die niet in het vizier zijn van “de instanties”, is ingewikkeld. Ze constateren dat er naar hun idee onder deze groep meer psychische problematiek is dan gemiddeld in Beverwijk, maar kunnen dit niet met cijfers staven.

Het is overigens aan de statushouders zelf of ze wel of niet bij het sociaal team aankloppen.

Afhankelijk van de klachten, vragen of signalering rondom trauma's, worden de ouders verwezen naar een juiste instelling, o.a. Psy-Q. Het sociaal team geeft aan dat het nog niet altijd duidelijk is wie wat doet. Er wordt samengewerkt en dit eigenlijk heel goed. Alle instanties hebben de beste intenties maar het sociaal team constateert dat er ondanks dat toch langs elkaar heen gewerkt wordt. Het sociaal team krijgt de groep statushouders vaak pas in beeld als de problematiek ver gevorderd is.

5. Financiën

Inkomsten

Vanaf 2018 wordt in de begrotingscirculaires aangegeven wat de rijksbijdrage is. Per inburgeringsplichtige asielgerechtigde is op dit moment een bedrag van € 2.370,- beschikbaar. Dit bedrag wordt uitbetaald als zogenaamde decentralisatie-uitkering binnen het gemeentefonds. Het geld gaat naar de eerste gemeente waar de inburgeraar wordt ingeschreven. Tot 2018 was het COA verantwoordelijk voor het betalen van de rijksbijdragen.

In 2016 en 2017 ontvingen gemeenten € 4.430 per gehuisveste statushouder. Dit was een uitwerking van het Bestuursakkoord (zie paragraaf 3.1 voor uitleg bestuursakkoord).

Post	2015	2016	2017	2018	2019
COA	50.000,00	158.680,00	106.650,00		2.000,00
Gemeentefonds				52.140	

Subsidies

Beverwijk heeft verschillende keren subsidie aangevraagd:

- In 2016 namens de andere gemeenten IJmond en Zuid Kennemerland provinciale subsidie voor een ambtelijke kenniskring huisvesting statushouders met als doel kennis te delen.³⁴ Deze subsidie van € 20.000,- is 7 maart 2016 door de provincie toegekend.
- ESF subsidie voor het project voor statushouders van IJmond Werkt De subsidie van € 50.750,00. is toegekend.
- Bij het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid is, samen met Heemskerk, financiering voor de pilot Brede intake en Plan Inburgering en Participatie (PIP) aangevraagd (22 mei 2019).
- De subsidies komen ten laste van het budget Programma Sociaal domein. De subsidieaanvragen, de subsidieverstrekking en de subsidieverantwoording is conform de Algemene subsidieverordening Beverwijk 2016.

De verhuurder (corporatie) ontvangt ten behoeve van de opvang van statushouders eenmalig € 6250,00 per gehuisveste statushouder³⁵.

Uitgaven

In onderstaande tabel staan de uitgaven tot en met 1-9-2019.

Post	2015	2016	2017	2018	2019
Personeelslasten*	67.475,29	111.109,77	170.163,00	175.726,38	111.985,32
Subsidies e.d.	91.332,60	159.366,13	180.965,44	284.784,79	137.154,05

* Om de door het rijk opgelegde taken te kunnen uitvoeren, is personeel aangenomen. Dit betekent personeelslasten.

³⁴ C-16-02803 en UIT 16-21656

³⁵ brief UIT-15-19523 d.d. 14 december 2015

De financiering van de werkzaamheden van INOVA, Socius, SWB en Stichting Participatie Anders-Taligen verloopt via subsidiebeschikkingen. Er wordt conform de geldende subsidieverordening gerapporteerd en afgerekend. De vigerende subsidieverordening is daarbij leidend.

IJmond Werkt! is een gemeenschappelijke regeling en verantwoordelijk voor de uitvoering van de Participatiewet. In het kader van de co-financiering van het ESF project is eenmalig € 50.750,00 aan IJmond Werkt! toegekend.

Kosten voor statushouders

Statushouders en hun gezinsleden kunnen bij DUO geld lenen om de inburgeringscursus en het inburgeringsexamen te betalen. DUO vergoedt de facturen rechtstreeks aan taalaanbieders. Voor inburgeringsplichtigen met een asielstatus wordt de lening kwijtgescholden als zij binnen de gestelde termijn voldaan hebben aan de inburgeringsplicht. Gezinsmigranten moeten het geleende bedrag naar draagkracht met rente terugbetalen binnen 10 jaar.

Inburgeringsexamen alle onderdelen € 290,00
Inburgeringscursus EdINOVA € 12,50 p/u

Als de Wet inburgering 2020 van kracht wordt vervallen de kosten voor inburgering voor de statushouders. De gemeente is hier dan verantwoordelijk voor.

Bijlage 1 Documenten en gesprekken

28-2-2011	2011/13173	Samenwerkingsafspraken tussen de vier regiogemeenten met betrekking tot subsidieverlening maatschappelijke begeleiding Besluit: 22 maart 2011
April 2011		Samenwerkingsafspraken inzake subsidieverlening maatschappelijke begeleiding van vluchtelingen en generaal pardonners (Beverwijk, 28 maart 2011 – Castricum 2 april 2011 – Heemskerk 2 april 2011- Uitgeest 7 april 2011 ondertekent) Er wordt een centrumgemeente aangewezen (rouleert iedere 4 jaar) die zorgdraagt voor de afwikkeling van de subsidieaanvraag Instelling: een instelling die gesubsidieerd wordt voor de taken en werkzaamheden maatschappelijke begeleiding vluchtelingen en generaal pardonners.
25-11-2013	C-13-01002	Uitvoering maatschappelijke begeleiding asielgerechtigden (Subsidieverzoek INOVA 7-10-2013) Besluit 3-12-2013
19-2-2015	C-15-02010	Uitvoering van de maatschappelijke begeleiding van asielgerechtigden en gepardonneerden in 2015 (Subsidieverzoek INOVA 20-8-2014) Besluit 3-3-2015
Juli 2015		Protocol huisvesting statushouders (centrumgemeente Heemskerk)
12-11-2015		Motie opvang vluchtelingen
14-12-2015	C-15-02577 UIT-15-19523	Stand van zaken omtrent opvang vluchtelingen Besluit: 15-12-2015
1 -2-2016	C-16-02667 UIT-16-20433	Stand van zaken omtrent opvang vluchtelingen Brief aan de gemeenteraad: Inhoud Hoe wordt invulling gegeven aan de motie Besluit: 9-2-2016
27-11-2015		Preambule Bestuursakkoord Verhoogde Asielinstroom Bijgevoegd als bijlage bij brief UIT-15-19523
27-11-2015		Onderhandelaarsakkoord Verhoogde asielinstroom: VNG kabinet
8-3-2016	C-16-02758	Overzicht en maatschappelijke gevolgen toename aantal statushouders in Beverwijk (Gezien BenW 15-3-2016)
31-3-2016	C-16-02805	Huisvesting statushouders in Beverwijk en Heemskerk: vaststellen notitie (op 12-4-2016) Besluit 26-4-2016
6-4-2016	C-16-02803 UIT-16-21656	Stand van zaken opvang vluchtelingen en uitvoering motie vluchtelingenopvang (Gezien BenW 12-4-2016)
26-4-2016	INT-16-27254	Persbericht aanvulling Woonvisie huisvesting statushouders
14-4-2016	C-16-02828	Integraal Plan van Aanpak Sociaal Programma statushouders Besluit: 26-4-2016
18-4-2016	C-16-02804	Besluit conceptbrief UIT-16-21656 naar raad te sturen Besluit: 26 -4- 2016
21-4-2016	UIT-16-21656	Uitvoering motie vluchtelingen, brief aan gemeenteraad
6 -7-2016	C-16-02994 UIT-16-23620	Stand van zaken omtrent opvang vluchtelingen: brief aan gemeenteraad Besluit 12-7-2016
26-9-2016	C-16-03131	Memo stand van zaken opvang vluchtelingen Gezien BenW 27-9-2016
29-9-2016	C-16-03150 UIT-16-24981	Stand van zaken opvang vluchtelingen Besluit 11-10-2016 Bief aan gemeenteraad
20-10-2016	C-16-03195	Intensief programma Taal en Oriëntatie Vluchtelingen Bijlage : voorstel van INOVA, IJmond werkt, stichting Welzijn Beverwijk, Socius Besluit: 1-11-2016

26-1-2017	C-17-03435	Ten behoeve van Europees Sociaal Fonds project statushouders wordt cofinanciering gevraagd. Besluit 7-2-2017
7-2-2017	C-17-03461 UIT-17-27608	Beantwoording vragen gemeentebelangen woningweigering statushouders Besluit: 14-2-2017
20-3-2017	C-17-03481 UIT-17-27608	Beantwoording vragen Gemeentebelangen taakstelling huisvesting Besluit:14-3-2017
1-6-2017	C-17-03696	Beëindiging samenwerkingsverband begeleiding vergunninghouders en voortzetting van een subsidierelatie met INOVA Besluit: 27-6-2017
6-7-2017		Motie statushouders aan het werk: bij voorjaarsnota
23-10-2017	UIT-17-31682	Voorlopige subsidie INOVA 2018
1-11-2017	UIT-17-31712	Reactienota financiële raadscommissie van 19 oktober 2017
20-11-2017		Overeenkomst tussen het college en de Stichting Welzijn Beverwijk: Pilot: Gewenst resultaat: uitkeringsgerechtigden stijgen op participatieladder: betreft oa 40 statushouders
17-1-2018	C-18-04112 UIT-18-33381	Beantwoording van de motie statushouders aan het werk Besluit: 30-1-2018
11-4-2018	Akkoord op Offerte EDU2018-03	Novacollege Voorstel voorschakeltraject voor 16+ statushouders
25-9-2017	C-17-03883	Evaluatie en voortzetting Taal en Oriëntatie Programma vluchtelingen Besluit:12-12-2017
25-10-2018		Voorstel INOVA: Meedoen Beverwijk
26-10-2017	C-17-03955	Participatieverklaringstraject inburgeraars: instemmen met het aanbod van INOVA
17-1-2018	UIT-18-33381	Motie statushouders aan het werk: brief voortgang
31-1-2019		Eindverantwoording 2018 Screening en Matching vergunninghouders arbeidsmarktregio Zuid-Kennemerland en IJmond
29-3-2019		Arbeidsmarktregio Zuid-Kennemerland en IJmond Ondersteuning veranderopgave inburgering
28-3-2019	C-19-04948	Carrousel Integrale Inburgering, subsidieverzoek INOVA voor een pilot: besluit om in te stemmen: 23-4-2019
28-3-2019	Excelsheet	Overzicht en praatstuk afstemming carrousel 28-3-19
1-2-2019		Aanvraagformulier Brede intake en Plan inburgering en Participatie (PIP) Start pilot
Eerste kwartaal 2019		Bijlage A: Plan van Aanpak PIP
29-9-2019		Rapportage op groepsniveau in kader van de evaluatie en monitoring project Meedoen voor statushouders Beverwijk
2019		Huisvesting vergunninghouders, bijstelling taakstelling eerste helft 2019 en taakstelling tweede helft 2019
03-04-2019		Brief over de huisvesting vergunninghouders, bijstelling taakstelling eerste helft 2019 en taakstelling tweede helft 2019 Brief
		Alle overzicht huisvesting vergunninghouders In deze overzicht staan de gegevens per gemeente over de huisvesting van vergunninghouders. Publicatie 01-04-2019 / 01-03-2019 / 04-01-2019/ 04-12-2018 / 02-11-2018 / 03-09-2018 01-08-2018 / 04-06-2018 / 11-04-2018
		Jaarrekening 2018Gemeenschappelijke Regeling Schoolverzuim en Voortijdig Schoolverlaten (VSV) regio "West Kennemerland"

Gesprekken

- SWB: Herbert Bos, projectleider statushouders en Carolina van der Aa Manager SWB
- Socius: Bob Walter
- INOVA: Petra van der Klei, directeur en Thirza Verkerk, participatiecoach en coördinator
- Sociaal team: Edith van Kuler, coördinatie, Monique Kamphuis, gemeente Beverwijk en Hilda Ter Steege, Socius

Gemeente Beverwijk:

- Beleidsadviseur huisvesting statushouders: René Peek
- Consulent participatie: Elise van Dorp
- Beleidsmedewerker: Bert van Kolfschoten

Bijlage 2 Inburgering tot 2018

De gemeenten Beverwijk, Castricum, Heemskerk en Uitgeest werkten sinds de jaren 90 samen aan de begeleiding van vluchtelingen. Er was bij roulatie een centrumgemeente. De maatschappelijke begeleiding was in handen van Vluchtelingenwerk.

In 2008 bleek in een regionaal overleg dat de gemeenten niet tevreden waren over Vluchtelingenwerk Noordwestholland.

De gemeentelijke samenwerking op het gebied van maatschappelijke begeleiding van statushouders is op 1 juli 2010 ook vastgelegd in een samenwerkingsovereenkomst.

Vanaf 1 januari 2011 is de maatschappelijke begeleiding in de regio uitgevoerd door INOVA. Vanaf subsidiejaar 2011 was Uitgeest Centrumgemeente en vanaf subsidiejaar 2013 werd Heemskerk centrumgemeente. De centrumgemeente deed namens de regio de onderhandelingen met INOVA, zorgde voor de correspondentie, was aanspreekpunt voor problemen en onduidelijkheden en regelde de afhandeling van de subsidieaanvraag. Over de hoogte van het subsidiebedrag per gemeente was onderlinge intergemeentelijke afstemming. Ieder college beschikte zelf over de subsidie aan INOVA. Inhoudelijk stonden de gemeenten, waaronder Beverwijk, wat meer op afstand. Dit betekent dat de gemeente Beverwijk inhoudelijk wat meer op afstand stond.

Castricum en Uitgeest hebben na een aanbestedingsprocedure maatschappelijke begeleiding statushouders in 2017 besloten om verder te gaan met Vluchtelingenwerk³⁶. Dit leidde tot het beëindigen van het samenwerkingsverband per 1 januari 2018. Omdat alleen Heemskerk en Beverwijk verder gaan met INOVA, is besloten dat een officieel samenwerkingsverband niet meer nodig is³⁷.

³⁶ Castricum en Uitgeest maken sinds 1-1-2017 deel uit van de BUCH (Bergen, Uitgeest, Castricum, Heiloo). Beide gemeenten hebben het beleid herijkt en geharmoniseerd en de uitvoering van dit beleid heeft aanbesteed met de BUCH gemeenten en Alkmaar, Heerhugowaard en Langedijk.

³⁷ Collegebesluit C-17-03696 d.d. 27 juni 2017

Bijlage 3 Uit Evaluatie Intensief Taal- en Oriëntatieprogramma 2018³⁸

Inhoud programma: Het Participatieverklaringstraject wordt als vertrekpunt gebruikt.

- Oriëntatie op Nederland en Beverwijk, waaronder gewoontes, waarden en normen waarbij tot slot de Participatieverklaring in een officiële bijeenkomst wordt ondertekenend.
- Oriëntatie op de toekomst met het oog op participatie en zelfstandigheid; wat wil ik, wat kan ik en hoe bereik ik dat, uitmondend in een concrete inzet gelijktijdig of aansluitend op de 13 weken (vrijwilligerswerk, betaald werk, stage etc.);
- Oriëntatie op inburgeringsaanbod en verplichtingen;
- Eerste taalverwerving;
- Workshops over financiën en schuldpreventie en kennis van maatschappelijke organisaties;
- Introductie op het computer- en internetgebruik.

Wat is het resultaat tot nu toe en hoe is dat bereikt?

Concreet heeft het geleid tot meer kennis van de Nederlandse samenleving in algemene zin, van belangrijke organisaties in Beverwijk zoals de buurtcentra, sportmogelijkheden, parken en organisaties voor maatschappelijke opvang. Er is meer kennis van financiële zaken, bovendien is er sprake van verhoging van het taalniveau. Deelnemers nemen deze kennis tot zich zodra zij zich in Beverwijk vestigen. Daarbij is er samengewerkt met IJmond Werkt voor wat betreft de NOA-toets, Welzijn Beverwijk en Socius. Het rapport van deze test wordt samen met het eindverslag van INOVA gebruikt als uitgangspunt voor verdere begeleiding vanuit de gemeente. Welzijn Beverwijk laat deelnemers kennismaken met het Sociaal team, het fenomeen Buurthuis, een culturele instelling en museum. Socius informeert op een interactieve manier deelnemers over omgaan met geld, schuldhulpverlening, verzekeringen, en toeslagen. Tijdens de POP-lessen maken studenten ook kennis met een uitzendbureau, de bibliotheek en de buurtboerderij (indien de meerderheid van de deelnemers kinderen heeft).

Welke meerwaarde heeft dit programma voor alle partijen?

- Goede samenwerking tussen INOVA, het maatschappelijk veld en gemeente draagt bij aan snelle integratie van de statushouder;
- De gemeente, IJmond werkt, het maatschappelijk veld en statushouder krijgt al bij de start een goed beeld van zijn (on)mogelijkheden;
- De warme overdracht draagt bij aan snelle integratie, participatie van de statushouder;
- De statushouder leert gebruik te maken van de maatschappelijke voorzieningen en vice versa.

In hoeverre heeft de statushouder de weg naar de samenwerkingspartners makkelijker gevonden?

- Socius heeft uit de doelgroep statushouders een toename van klanten geconstateerd. Exacte cijfers zijn er niet maar er wordt voorzichtig een toename van 50% genoemd. Er worden meer afspraken gemaakt voor ingewikkelde zaken maar er komen ook meer statushouders langs voor een eenvoudige vraag. Een positieve ontwikkeling t.o.v. het begin van het TOVtraject toen statushouders de weg naar Socius minder makkelijk wisten te vinden.
- Stichting Welzijn Beverwijk krijgt na het afronden van het TOV statushouders in traject die begeleid gaan worden naar sociale activiteiten. Om die reden kunnen klanten bijvoorbeeld het buurthuis Wijk aan Duin en Prinsenhof, wel vinden. Achterblijft echter het bezoek aan het inlooppreekuur of koffie-ochtend van het Sociaal Team. Er is geen toename in het

³⁸ Rapportage INOVA april 2019

aantal statushouders dat hen bezoekt ondanks het feit dat zij tijdens het TOV een bezoek brengen aan het Sociaal team. Een mogelijke reden zou kunnen zijn dat zij daar geen vast contactpersoon hebben, wisselende gezichten zien waardoor er geen vertrouwensband kan ontstaan. Aangezien Socius en het Sociaal team intensief gaan samenwerken zal naar verwachting het bezoek aan het Sociaal team verbeteren.

Wat levert deze intensieve informatievoorziening op aan zichtbare korte termijn resultaten?

Hieronder enkele concrete voorbeelden:

- Enkele deelnemers die Beverwijk meenden te kennen, zijn nu pas in contact gekomen met de kinderboerderij en willen er graag vrijwilliger worden. Meerdere deelnemers gaan nu met hun kinderen daarnaartoe en met name de educatieve lessen op woensdagmiddag (1x per maand);
- Alle deelnemers hebben een CV opgesteld en sommigen hebben zich (met hulp) ingeschreven bij een uitzendbureau;
- Deelnemers (met name de Eritrese groep) waren enthousiast over de parken en de vogelkooi die toegankelijk is voor iedereen - die informatie was onbekend;
- Minstens zes deelnemers zijn lid geworden van de bibliotheek. Enkele hebben direct voor hun kinderen een lidmaatschapspas laten maken;
- Een deelnemer die trompet speelt, mag meespelen in de Grote kerk -indien van toepassing;
- N.a.v. lessen over het opleidingssysteem hebben twee deelnemers serieuze plannen om zich in te schrijven voor een mbo-2 opleiding, een is al begonnen op een MBO in Alkmaar;
- In het kader van zelfhulp heeft de helft van de studenten met een Facebookaccount, zich aangesloten bij diverse groepen (bijvoorbeeld SYVNL of Refugees Start Force, Hack your future) die Syrische vluchtelingen helpen en adviseren.
- Naar aanleiding van de les over vrijwilligerswerk heeft 1 deelnemer zichzelf samen met 2 Eritrese vrienden bij SWB aangemeld voor vrijwilligerswerk. Inmiddels zijn zij geplaatst.
- Meerdere deelnemers zijn al aan een VCA traject begonnen.

“Nu weet ik eindelijk waar de boeken staan om extra Nederlands te leren!”

B. A. uit Beverwijk (toen we in de bibliotheek de plek met Nederlandse lesboeken lieten zien)

Dit is een voorbeeld van wat deelnemers ons vertellen, buiten ons gezichtsveld zijn er waarschijnlijk nog veel meer van dit soort reacties. En wat op langer termijn het gevolg is van deze intensieve training laat zich raden.

‘De informatie is zo interessant voor mij, maar waarom krijg ik dit pas vier jaar later?’

M. R. uit Beverwijk

Het TOV-programma lijkt bij te dragen aan een goede start. Echter, de groep van 2015/2018 was moeilijker te motiveren. Wat was er aan de hand?

Er is voor gekozen om ook de statushouders uit voorgaande jaren (2015) te bedienen. Doordat niet duidelijk was afgesproken hoe deze deelnemers zouden worden aangemeld, heeft INOVA extra werk gehad aan het aan- afmelden van klanten die niet meer uitkeringsafhankelijk waren of om andere redenen niet konden deelnemen. Bij het samenstellen van de groepen was er vaker sprake van uitkeringsonafhankelijkheid in vergelijking met de groep van 2016/2017. Hierdoor was het niet mogelijk om het beoogde aantal deelnemers (60) te laten starten.

De uitval *na* aanmelding was beduidend hoger dan in het vorige jaar. Het kostte de begeleiders veel tijd om afwezige deelnemers te bellen, hen te spreken en hen te motiveren. Vooral de Arabisch

sprekenden uit 2015 waren niet altijd positief over een nieuw traject. De Eritrese groep was daarentegen wel erg positief over het traject.

Gehoorde argumenten waren: alles is bekend bij ons, de onwil om te moeten 'terugkeren' naar school (dit gold vooral voor degenen die al klaar waren met de inburgering; het terug-bij-af-gevoel), het gevoel in een molen te zitten i.p.v. op weg zijn naar werk, of de leeftijd waardoor men niet meer de wens heeft om te werken of te participeren.

Uitval was er ook om andere redenen:

- Kinderopvang problemen als beide partners zowel inburgeren als verplicht zijn het TOV te volgen, persoonlijke problemen waardoor men in die mate verdrietig/depressief is dat men zich niet kan inzetten voor de eigen toekomst; ziekte van kinderen.
- Gedeeltelijke uitval was ook om positieve redenen, namelijk het hebben of het vinden van betaald werk. Hierdoor konden enkelen minder dagdelen meedoen, omdat zij het andere moment betaald werk verrichtten. Een enkele keer hebben deelnemers gedeeltelijke ontheffing gekregen vanwege slechte gezondheid en hoge leeftijd.
- Tot slot speelde de moeilijkheid met de verschillende taalgroepen. Naast de Arabische en Tigrynia taal waren er dit jaar ook: 2 Oeigoeren (spreken Chinees), 4 Koerden die geen Arabisch spreken, 2 Engelssprekenden, 2 Afghanen en 1 Farsi-sprekende. Doordat er slechts per taalgroep enkele deelnemers waren, was het lastig een voltallige groep te maken met een bijbehorende tolk. De lessen zijn daarop ingekort en zijn 'op maat' aangeboden aan soms twee deelnemers met gebruikmaking van een tolk.

Bijlage 4 Aanleiding voor programma Meedoen van INOVA

Uit voorstel INOVA:

Statushouders weten INOVA te vinden. Dit heeft enerzijds te maken met het feit dat medewerkers INOVA deels dezelfde achtergrond hebben en de taal van de statushouder spreken en anderzijds dat ze niet weten tot wie zij zich anders kunnen wenden met de vragen of problemen waar ze zich in de gereguleerde Nederlandse samenleving mee zien geconfronteerd. Ze missen een persoonlijk aanspreekpunt, instanties sturen hen van kastje naar de muur en wetten en regels staan veelal centraal in plaats van een oplossing. Onderstaand een niet limitatieve opsomming van waar men tegen aan loopt op het gebied van gezondheid, welzijn en opvoeding & onderwijs.

Daarnaast heeft INOVA gemerkt dat er ook vanuit het maatschappelijk veld vaak een beroep wordt gedaan op de organisatie om het contact met de groep vluchtelingen tot stand te doen komen of te verbeteren. Diverse maatschappelijke en gezondheidsorganisaties geven aan niet instaat te zijn de groep goed te kunnen ondersteunen, mede vanwege taalproblemen.

Landelijk wordt door huisartsen bovendien geconstateerd dat er geen goede zorg kan worden verleend aan vluchtelingen omdat er geen tolkdienst is om in gesprek te gaan met vluchtelingen die nauwelijks aanspreekbaar zijn in het Nederlands.

De problematiek ligt op diverse gebieden, die hieronder kort in beeld worden gebracht:

Opvoedingsondersteuning – Opvoeden van kinderen in een nieuwe cultuur is niet altijd vanzelfsprekend. Ouders worden onder andere geconfronteerd met (soms) botsende waarden van de eigen cultuur en die van de Nederlandse samenleving. Opvoeding en de communicatie tussen ouders en kinderen kan hierdoor onder druk komen te staan.

Vluchtelingen hebben bepaalde beelden bij wat wel/niet in Nederland gebruikelijk is in het kader van het opvoeden van je kind. INOVA heeft in de afgelopen jaren onder andere gemerkt dat vluchtelingen problemen met hun kinderen of binnen het gezin niet bespreekbaar maken met de huisarts, uit angst dat hun kinderen anders worden meegenomen door ‘jeugdzorg’. Terwijl men eigenlijk niet weet wat “jeugdzorg” precies doet.

Vluchtelingen hebben behoefte aan een plek om op een open en effectieve manier in gesprek te gaan met andere ouders over opvoeding vanuit twee culturen.

Gezondheid - In het TOV-programma wordt op een aandacht gegeven aan de werking van de gezondheidszorg in Nederland. Dit onderwerp verdient echter uitbreiding met specifieke kennis over de Nederlandse gezondheidszorg op het gebied van seksuele gezondheid, infectieziekten, gezonde leefstijl en diabetes. Alsmede informatie over welke instantie en instelling waarvoor verantwoordelijk zijn.

Als vluchtelingen meer kennis hebben over de Nederlandse gezondheidszorg, is de kans groter dat ze in een vroeg stadium de juiste zorg krijgen, wat doorgaans ernstigere problemen voorkomt.

Sociaal maatschappelijk – Het vluchtverleden van statushouders en het weer opbouwen van een leven in een nieuw land, blijken na een aantal jaren van grote invloed op de gezinsdynamiek. De nieuwe vrijheid van de vrouw en mogelijk statusverlies van de man of het niet kunnen vinden van werk en geen sociaal netwerk zorgt voor spanning tussen herenigde partners en binnen het gezin.

Huwelijksdwang, achterlating, eer gerelateerd geweld maar ook radicalisering zijn thema's die bespreekbaar moeten worden gemaakt.

Onderwijsadvies & ouderparticipatie - Er is weinig tot geen kennis van het onderwijsstelsel in Nederland. Om die reden worden schoolgaande kinderen niet of onvoldoende ondersteund door de ouders als het gaat om omgaan met cultuurverschillen, discriminatie, oude trauma's, leerontwikkeling. Ouders komen niet naar een oudergesprek op school. Ze hebben moeite met het interpreteren van een rapport van het kind en het bieden van passende begeleiding. Dit heeft komt enerzijds omdat ze de Nederlandse taal onvoldoende beheersen en anderzijds door onbekendheid met het onderwijsstelsel en ouderparticipatie.

Arbeidsparticipatie & doorstroom naar vervolgscholing blijft achter

In de afgelopen jaren is gebleken dat ook voor statushouders die hun inburgeringsprogramma wel afronden, doorstroming naar werk, een werkervaringsplaats, eigen onderneming of beroepsopleiding toch moeilijk realiseerbaar blijkt.

Er lijkt sprake te zijn van een lacune in het begeleidingsaanbod richting participatie binnen de gemeente Beverwijk voor die groep statushouders die na afloop van het TOV-programma op een hoger niveau zouden kunnen participeren dan trede 4 van de participatieladder (vrijwilligerswerk), maar nog onvoldoende zijn toegerust voor bemiddeling vanuit IJmond Werkt.

Een deel van de statushouders heeft een opleidingsachterstand, of zijn al wat ouder en onzeker over de mogelijk- en onmogelijkheden bij het kiezen en het volgen van een studie of opleiding. Tegelijkertijd is relatief vaak sprake van een combinatie van psychische problemen en onvoldoende taalniveau. Veel statushouders hebben behoefte aan coaching met betrekking tot een realistisch arbeidsmarkt- en of opleidingsperspectief.

Zelfredzaamheid & Analfabetisme- (oudere) analfabeten die het niet lukt de Nederlandse taal te leren, ondervinden vaak problemen op het gebied van financiën, zij belanden in de schulden en zien zich geconfronteerd met allerlei problemen, waar ook de gezinsleden bij betrokken zijn. Mede vanwege hun taalachterstand zijn zij niet in staat deze problemen zelf op te lossen.

Tegelijkertijd zijn er weinig goede vrijwillige vertalers die hun landgenoten kunnen helpen bij het vertalen bij belangrijke gesprekken. De vluchtelingen die wel goed kunnen ondersteunen bij het vertalen van gesprekken zijn meestal ambitieus en vinden relatief snel een betaalde baan of opleiding. Zij hebben zodoende geen tijd meer om te fungeren als tolk.

Bijlage 5 Stand van zaken pilotproject statushouders SWB

& 1ste-2de TREDE PER AUGUSTUS 2019

Totaal aantal dossiers/kandidaten door gemeente overgedragen sinds de aanvang van het project:	67	statushouders
	46	1 ^{ste} en 2 ^{de} trede
Op eigen verzoek aangemeld voor vrijwilligerswerk	2	statushouders
	<hr/>	
Totaal	115	
HIERVAN:		
Zijn via SWB bemiddeld voor een plek als vrijwilliger:	42	
Zijn/gaan in de loop van 2019 uitgestroomd/uitstromen naar betaald werk:	4	
Zijn in het kader van de activering vooralsnog eerst aangemeld voor extra ondersteuning bij Taal in de Wijk, INOVA (Meedoen) of SPA:	8	
Zijn doorverwezen naar andere projecten van SWB (w.o. Stap-in) of elders:	8	
Zijn na bemiddeling en/of een eerder traject aangemeld bij Agros of IJmond Werkt:	8	
Hebben niet op de oproep gereageerd:	2	
Bleken bij intake al vrijwilligerswerk te doen of deel te nemen aan een ander participatieproject:	4	
Zijn of worden teruggemeld aan de gemeente omdat zij niet meewerken/ niet geïnteresseerd zijn/hun afspraken niet nakomen/ nauwelijks bemiddelbaar zijn:	11	
Zijn van de lijst afgegaan omdat hun uitkering stopte (bijv. in verband met een opleiding of tijdelijk werk):	7	
Zijn verhuisd naar buiten de regio:	3	
Zijn onlangs bevallen van een kind of moeten binnenkort bevallen:	2	
Hebben zelf vrijwilligerswerk gezocht:	6	
Moeten nog worden bemiddeld, al dan niet na een eerdere activiteit:	12	
Zijn zeer moeilijk bemiddelbaar door gezondheid, leeftijd e.d.:	10	
Gaan naar een opleiding:	2	
Is overleden:	1	
(15 kandidaten komen 2 x voor in dit overzicht)		

Bijlage 6 Het proces integratie statushouder

Voor iedere nieuwe statushouder die gehuisvest moet worden, wordt door het COA een aparte mail verstuurd. Vanaf dit moment gaat de 12 weken wettelijke bemiddelingstermijn voor een woning lopen. De gegevens van de statushouder zijn terug te vinden in het Taakstelling Volg Systeem (TVS) van het COA. Dit systeem wordt in Beverwijk beheerd door de beleidsmedewerker wonen.

Zodra bekend is dat een statushouder gekoppeld is aan de gemeente wordt in overleg met de consulent Werk en Inkomen van de gemeente, het COA en het Asielzoekerscentrum (AZC) de statushouder uitgenodigd voor een eerste intake. Tijdens deze intake wordt ingegaan op het te gaan volgen traject, vindt een leerbaarheidstoets plaats en wordt beoordeeld wat de situatie van de statushouder is (o.a. ook welke programma's al in het COA gevolgd zijn en wenselijkheid kinderopvang). Het startgesprek wordt uitgevoerd door een participatiecoach in samenwerking met de consulent Werk en Inkomen. De beleidsmedewerker wonen stuurt een bemiddelingsverzoek per email naar de corporaties Pré Wonen en Woonopmaat. De corporatie meldt de beleidsmedewerker wonen welk adres voor het huishouden gereserveerd zal worden en per wanneer verhuur mogelijk kan plaatsvinden. De beleidsmedewerker voert deze gegevens in het TVS systeem in.

Binnen de reguliere mutatieproces van de woningcorporaties wordt een uitnodiging voor de ondertekening van het huurcontract naar de betreffende statushouder in het asielzoekerscentrum verzonden met een cc van de uitnodigingsbrief per mail naar :

- Het intake team van de Wet werk en bijstand
- INOVA
- Een cc naar de beleidsmedewerkers van de gemeente

Hierin staat welke woning er beschikbaar komt, per welke datum de woning vrijkomt en wanneer het huurcontract ondertekend zal worden. De gemeente staat altijd garant voor de eerste huur van de statushouder. De statushouder kan zodoende na het ondertekenen van het huurcontract meteen de sleutel mee krijgen.

De gemeente heeft INOVA ingehuurd voor de wettelijk taak om maatschappelijke begeleiding aan te bieden aan de statushouders.

Tijdens het tweede startgesprek met een participatiecoach in samenwerking met de (vrijwillige) maatschappelijke begeleider (INOVA) en de consulent Werk en Inkomen komt een lening aanvraag DUO & intake toets NT2 aan de orde. Tijdens deze dag wordt het huurcontract getekend en wordt de uitkering geregeld en worden eventuele andere zaken aangevraagd.

Als de statushouder een woning weigert, wordt uitgezocht of de weigering terecht is.³⁹

INOVA start daarna met de maatschappelijke begeleiding.

³⁹ Als de statushouder op de afgesproken dag voor de ondertekening van het huurcontract niet komt opdagen of de woning niet wenst, stuurt de corporatie een mail met deze melding naar het AZC. Er is dan formeel sprake van woningweigering. Het COA toetst binnen 14 dagen of de weigering op basis van de beperkte limitatieve lijst met redenen om te weigeren terecht is door een gesprek op locatie (zijnde het AZC van verblijf) en beoordeling door juridische zaken van het COA). Wordt de weigering door het COA als terecht beoordeeld, dan wordt de gemeente verzocht wederom woonruimte te vinden. Is de weigering onterecht, dan wordt de vergunninghouder nog eenmaal in de gelegenheid gesteld de woning alsnog te accepteren. Doet hij/zij dit niet, dan wordt de bemiddeling door het COA gestopt en moet de vergunninghouder de opvangvoorziening verlaten. Ook als de vergunninghouder definitief niet komt, wordt door de regievoerder COA binnen twee weken een nieuwe kandidaat gekoppeld. Als door een onterechte woningweigering de corporatie wordt geconfronteerd met kosten door leegstand van een huurwoning, kan de gemeente voor hen een vergoeding huurdervervangkosten aanvragen bij het COA. Hierbij wordt alléén de kale huur vergoed. Het COA is niet aansprakelijk voor de bijkomende kosten (zoals overname, gas, licht en water; administratiekosten).